

KORONAVİRÜSÜ BİRLİKTE YENECEĞİZ

Çin'in Wuhan kentinde başladıktan çok kısa bir süre sonra tüm dünyaya yayılan ve Dünya Sağlık Örgütü'nün pandemi ilan ettiği koronavirüs (Covid-19) binlerce can aldı ve hayatın durmasına neden oldu. Virüs Türkiye'de de etkisini gösterirken Hükümet salgının zararlarını azaltmak için birçok paketi devreye aldı. Bazı şirketler önlem olarak evden çalışma sistemine geçerken bazı fabrikalar da üretime ara verdi. TOBB Başkanı M. Rifat Hisarcıklıoğlu da "Dünyada oluşan 'virüs karanlık koridorunu' ancak el ele vererek ve istişare ile aşabiliriz. Hem sağlık hem de ekonomi anlamında bugünleri birlikte atlatacağız" diye konuştu.

Çin'in Wuhan kentinde başladık-
tan çok kısa bir süre sonra tüm
dünyaya yayılan ve Dünya Sağ-
lık Örgütü'nün de pandemi ilan
ettiği koronavirüs (Covid-19)
binlerce can aldı ve hayatın durmasına
neden oldu. Virüs, Türkiye'de de etkili olur-
ken, Hükümet salgının ekonomik zararlarını
azaltmak için çeşitli paketler açıkladı. Diğer
yandan birçok şirket önem olarak evden
çalışma sistemine geçti, bazı fabrikalar da
üretime ara verdi.

Koronavirüs salgını tüm dünyada hızla
yayılmaya devam ederken, ülke ekonomileri
süreçten ciddi şekilde etkilendi. Merkez
bankaları zor durumdaki piyasaların nakit
ihtiyacını karşılamak üzere para pompalar-
ken, hükümetler şimdiye kadar görülmemiş
büyüklükte teşvik paketleri açıkladı.

Türkiye'de bu önlemler çerçevesinde
ilk olarak Cumhurbaşkanı Recep Tayyip
Erdoğan'ın başkanlığında bakanlar, işçi ve
işveren örgütleriyle kamu bankalarının yö-
neticilerinin de katıldığı toplantıda korona-
virüs etkilerini azaltmak amacıyla, ekonomik
ve sosyal hayata yönelik 100 milyar liralık
destek paketi açıklandı.

Açıklamayı Cumhurbaşkanı Erdoğan
yaptı. Buna göre krizden etkilenen pera-
kende, AVM, otomotiv, lojistik gibi sektör-
lerin muhtasar, KDV, SGK primleri altışar
ay ertelendi. Nakit akışı bozulan firmaların
bankalara olan borçları üç ay ötelenirken,
bunlara ilave finansman desteği sağlandı.
Bu süreçte en etkili aktör olması beklenen
KGF'nin limiti 25 milyar liradan 50 milyar
liraya yükseltildi. En düşük emekli maaşı bin
500 liraya çıkarıldı.

Türkiye neler yaptı?

Cumhurbaşkanı Erdoğan'ın açıklamalar-
larının satırbaşları şöyle: "Bilim Kurulu oluş-
turarak gelişmeleri an be an takibe aldık.
Konuyla ilgili herkesi teşhisten tedaviye
kadar tüm süreçlerle ilgili bilgilendirdik. 20
Ocak'tan itibaren hastalığın görüldüğü ül-
kemize gelen yolcuları taramadan geçirdik.
Bilim Kurulumuzun belirlediği tedbirlerin
ilgili kurumlar tarafından süratle hayata
geçirilmesini temin ettik.

Dişşleri Bakanlığımız seyahat uyarılarını
yayınlamaya başladı. Çin'in Wuhan ken-
tindeki vatandaşlarımızı askeri bir uçakla
ülkemize getirerek karantinaya aldık. Bu
yolculardan hiçbirinde hamdolsun virüs

çıkmadı. Riskli bölgelere yapılan tüm uçuş-
larda, yolcuların termal kamera ile taranması
işlemine geçtik. 3 Şubat'ta Çin'e olan tüm
uçuşları durdurduk. 23 Şubat'ta hastalığın
ortaya çıktığı ve yayılmaya başladığı İran'dan
ülkemize tüm geçişleri kapattık. 27 Şubat'ta
İran, Irak, Gürcistan'la olan sekiz sınır kapı-
mızda sahra hastaneleri kurduk.

İtalya ile ülkemiz arasındaki tüm yol-
cu trafiğini durdurduk. 2 Mart'ta umreden
dönen herkesin sağlık muayenesinden ge-
çirilmesini kararlaştırdık. 6 Mart'ta son 14
gün içerisinde İtalya'da bulunan yabancı
uyrukluların ülkemize girişini yasakladık.
10 Mart'ta Sağlık Bakanımız ülkemizde ilk
defa Avrupa'dan gelen bir vatandaşımızda
Covid-19 testinin pozitif çıktığını kamu-
oyuyla paylaştı. Ben de kendilerine Allah'tan
rahmet diliyorum.

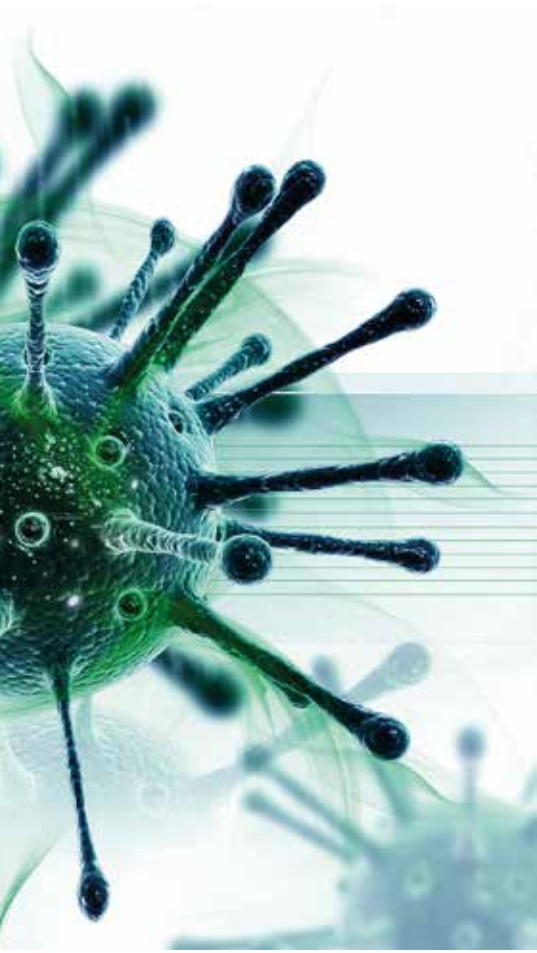
"13 Mart'ta ülkemizdeki vaka sayısı beşe çıktı"

Haziran ayında yapılacak Liselere Geçiş

**Koronavirüsten olumsuz
etkilenen ve bu sebeple kısa
çalışma uygulamasından
yararlanmak isteyen işverenler
başvuru yapabilecek.**

Sınavı ve üniversiteye giriş sınavının soru
hazırlıkları da yapılacaktır. Gelişmelere göre
bu sınavları da ileri bir tarihe ertelemeyi
gündemimize alabiliriz. Bu vesile ile bugün
20 bin öğretmenimizin atamasını gerçek-
leştirdiğimizin müjdesini paylaştığımızı söy-
leyelim, hayırlı olsun.

13 Mart'ta ülkemizdeki vaka sayısı beşe
çıkı. Yeni kararlar aldık. Almanya, Fransa ve
İspanya dahil dokuz Avrupa ülkesiyle olan
havayolu ulaşımını durdurduk. Hastanelere
ziyaretçi sınırlaması getirdik. Kamuda çalış-
an hamile, süt izinlileri, engellilere, 60 yaş
üstü personele 12 gün idari izin verdik. Özel
kreşleri, bakımevlerini tatil ettik. Kışlalardaki

askerlerin çarşısı izinlerini durdurduk. Ceza infaz kurumlarındaki görüşler ve nakillere ara verdik. Acil olmayan duruşmaların ertelenmesinin de yolunu açtık. Kültür sanat faaliyetlerini nisan sonuna kadar erteledik. İlaçları rapora bağlı hastaların, kronik hastaların hastaneye gitmeden ilaçlarını alabilmelerine imkân tanıdık.

Nisan ayı sonuna kadar ulusal ve uluslararası bilimsel faaliyetleri, toplantıları, kongreleri, konferansları, askeri tatbikatları, bedelli askerlik celplerini tehir ettik. İhracatçılarımızın etkilenmemesi için gümrük kapılarında her türlü tedbirleri aldık. İran üzerinden yapılan Orta Asya ihracatlarının TIR güzergahlarını Gürcistan ve Azerbaycan'a yönlendirdik. Bakü-Tiflis-Kars demiryolu seferlerini 6 bin tona çıkaracak çabaları başlattık.

Vatandaşlarımıza fahiş fiyatlarla mal satmaya çalışan firmalara, özellikle bütün birimlerimizi devreye sokarak denetimlerimizi yoğunlaştırdık, cezai müeyyideleri de

"Hem sağlık hem de ekonomide bugünleri birlikte atlatacağız"

Türkiye Odalar ve Borsalar Birliği (TOBB) Başkanı M. Rifat Hisarcıkıoğlu, "Virüs karanlık koridorunun" ancak el ele vererek aşılabileceğini belirterek, "Ekonomik İstikrar Kalkanı" paketinde ekonomik aktivitenin korunmasının yanı sıra istihdama ve sosyal yapıya ilişkin adımlar da bulunduğunu, paketteki kısa çalışma ödeneği gibi işçi ve işletme lehine yapılacak mevzuattaki değişikliklerin bir an önce yürürlüğe girmesini beklediklerini söyledi. TOBB Başkanı Hisarcıkıoğlu, Cumhurbaşkanı Recep Tayyip Erdoğan'ın, Çankaya Köşkü'nde düzenlenen Koronavirüsle Mücadele Eş Güdüm Toplantısı'nın ardından açıkladığı Ekonomik İstikrar Kalkanı paketine ilişkin soruları yanıtladı.

Koronavirüs (Kovid-19) salgınına karşı örnek mücadele sergileyen Türkiye'nin, ekonomide de önemli hamleleri zamanında gerçekleştirdiğine işaret eden TOBB Başkanı Hisarcıkıoğlu, "Bu süreçte ilk talebimiz kamu idaremizi yanımızda görmektir. Bu gerçekleşti. Pakette ekonomik aktivitenin korunmasının yanı sıra istihdama ve sosyal yapıya ilişkin adımlar da var. Reel sektöre önemli bir can suyu sunuyor" dedi.

TOBB Başkanı Hisarcıkıoğlu, virüsten dolayı içine girilen karanlık koridorda

paketin iş dünyasının önünü aydınlatmasını ve moral vermesini beklediklerini dile getirerek, yaşanan durumun dinamik bir süreç olduğuna dikkat çekti.

Özel sektörün sorun ve önerilerini iletmeye, sorunlara çözüm bulmaya yönelik çalışmalara devam edeceklerinin altını çizen TOBB Başkanı Hisarcıkıoğlu, "Dünyada oluşan 'virüs karanlık koridorunu' ancak el ele vererek ve işiyle ile aşılabılır. Hem sağlık hem de ekonomi anlamında bugünleri birlikte atlatacağız" diye konuştu.

TOBB Başkanı Hisarcıkıoğlu, dünya tarihinde benzeri olmayan bu "küresel kriz" sürecinde, devletin, milletin, reel sektörün ve finans kesiminin el ele vermesi ve birlikte yol almasına ihtiyaç olduğunu vurguladı.

Bankaların da ellerini taşın altına koyarak iş dünyasını ve ekonomik faaliyetleri desteklemesini beklediklerinin altını çizen TOBB Başkanı Hisarcıkıoğlu, şunları kaydetti: "Türk iş dünyası tedbiri elden bırakmadan ilerlemeye devam edecek. Pakette yer alan kısa çalışma ödeneği gibi işçi ve işletme lehine yapılacak mevzuattaki değişikliklerin bir an önce yürürlüğe girmesini de bekliyoruz. Hazine destekli Kredi Garanti Fonu (KGF) limitlerinin açılmasıyla piyasada önemli bir likidite rahatlaması oluşmasını öngörüyoruz."

“Haksız fiyat artışına karşı disiplin mekanizmalarını harekete geçirin”

Türkiye Odalar ve Borsalar Birliği (TOBB) Başkanı Rifat Hisarcıklioğlu, 81 ildeki Oda ve Borsa başkanına bir yazı göndererek, haksız fiyat artışına karşı disiplin mekanizmalarının harekete geçirilmesini istedi.

Konuyu sosyal medya hesabından da duyuran TOBB Başkanı Hisarcıklioğlu, koronavirüs ile ilgili gelişmelerin ardından bazı ürünlerin fiyatlarında görülen artışlara karşı aldıkları tedbirler konusunda bilgi verdi.

TOBB Başkanı Hisarcıklioğlu, "TOBB olarak, ürünlerinde haksız fiyat artışı yapan firmalara karşı 81 ildeki 365 Oda ve Borsamızdan disiplin mekanizmalarını çalıştırmalarını ve hak ettikleri cezaları vermelerini istedik. Vatandaş mağdur edenlere karşı sessiz kalma-yacağız" ifadelerini kullandı.

etkinleştirdik. İş dünyasıyla ortaya çıkan yeni durum karşısında alınabilecek tedbirleri sürekli istişare ettik. Umreden dönen vatandaşımız yeni vaka olarak kayıtlara geçti.

"Umreden dönenler karantina altına alındı"

Umreden dönen vatandaşlarımızın öğrenci yurtlarında karantina uygulamasını başlattık. Umreden dönen 10 bin 330 vatandaşımızı karantinaya aldık. Bar, gazino, gece kulübü gibi eğlence yerlerinin, müzelerin faaliyetlerini durdurduk. Uçuşların durdurulduğu ülkelerden gelen her vatandaşımızın 14 gün karantinada tutulmasını kararlaştır-

dık. Diyanet İşleri Başkanlığımızın herkesin namazını evinde veya isterse camide ferdi olarak eda edebileceğini Din İşleri Yüksek Kurulu kararını açıkladı. En yüksek risk grubunda bulunan cami cemaatinin korunmasında önemli adımı atmış olduk. Kahvehane, kafe, gazino, sinema, düğün salonu, konser salonu, internet kafe, taziye evi gibi mekanların faaliyetlerine geçici bir şekilde ara verilmesini kararlaştırdık.

Partimin bu noktadaki bütün faaliyetlerini erteledik. Hızlı sonuç veren Covid-19 testlerinin yapıldığı laboratuvar sayısının dörtten 16'ya çıkarılmasına karar verdik. İngiltere ve Suudi Arabistan'ın aralarında

bulunduğu uçuş yasağı koyduğumuz ülke sayısı 20'ye ulaştı. Dün itibarıyla Covid-19 teşhisi konan hastalarımızın sayısı 98'e çıktı maalesef bir vatandaşımızı kaybettik.

Elbette bu süreçte adeta virüs ülkemize gelmekte niye geç kaldı diye dizlerini dövenler, yalan haberlerle kaos çıkarmaya çalışırlar da çıktı. Milletimizle birlikte ülkemize yönelik her saldırı nasıl dirayet ve kararlılıkla göğüslemişsek bu sıkıntıyı da yine aynı şekilde karşıladık. Türkiye'nin en büyük gücü birliğidir, beraberliğidir, kardeşliğidir. Allah'ın yardımı ve milletimizin desteği ile bu sıkıntılı süreçten daha güçlenerek atlatacağımıza tüm kalbimle inanıyorum.

Biz önce insan diyen öyle bir medeniyetin insanı yaşat ki devlet yaşasın diyen kültürün mensuplarıyız. Aldığımız her tedbir insanlarımızın hayatını ve geleceğini korumaya yöneliktir. İnsanın farkında olmadan virüse maruz kalması ve bulaştırmasıyla yayılıyor. Sağlıklı insanlar hastalığı rahatça atlatırken herhangi bir hastalığı bulunanlar tehlikelerle karşı karşıya kalabiliyor. Alınan ve tavsiye edilen tedbirlerin tamamı kendimizin ve diğer insanların sağlığını koruma amaçlıdır. En iyi koruma yöntemi herkesin kendi kendine alacağı tedbirlerdir.

COVID-19 EKONOMİK İSTİKRAR KALKANI

Ekonomik İstikrar Kalkanı çerçevesinde açıklanan ve toplamda **100 Milyar Liralık** kapsayıcı önlemleri ve tedbirleri içeren paket ile hastalığın Türkiye ekonomisi üzerindeki etkileri kontrol altına alınarak oluşabilecek olası hasar asgari düzeye indirgenecek.

Perakende, AVM, Demir-Çelik, Otomotiv, Lojistik-Ulaşım, Sinema-Tiyatro, Konaklama, Yiyecek-İçecek, Tekstil-Konfeksiyon ve Etkinlik-Organizasyon sektörleri için Muhtasar ve KDV beyannameleri ile SGK prim hizmet belgelerine ait Nisan, Mayıs, Haziran ödemeleri 6'şar ay ertelenecek.

Konaklama vergisi Kasım ayına kadar uygulanmayacak.

Otel kiralama ve diğer tesisler için kira ve hasılat payı ödemeleri Nisan, Mayıs ve Haziran ayları için 6 ay süreyle ertelenecek.

İç havayolu taşımacılığında 3 ay süreyle KDV oranı yüzde 18'den yüzde 7'ye indirilecek.

KOVID-19 salgınıyla ilgili tedbirlerden etkilendiği için nakit akışı bozulan firmaların bankalara olan kredi anapara ve faiz ödemeleri asgari 3 ay ertelenecek ve gerektiğinde ilave finansman desteği sağlanacak.

İhracattaki geçici yavaşlama sürecinde kapasite kullanım oranlarının korunması amacıyla ihracatçılara stok finansmanı desteği verilecek.

Bu dönemde işlerinin olumsuz etkilendiğini beyan ederek talepte bulunan esnaf ve sanatkarların Halkbank'a olan kredi borçlarının, Nisan, Mayıs ve Haziran anapara ve faiz ödemeleri 3 ay süreyle ve faizsiz olarak ertelenecek.

Kredi Garanti Fonu limiti 25 milyar liradan 50 milyar liraya çıkarılacak, kredilerde öncelik gelişmelerden olumsuz etkilendiği için likidite ihtiyacı oluşan ve teminat açığı bulunan firmalar ile KOBİ'lere verilecek.

Vatandaşlarımız için uygun ve avantajlı şartlarda sosyal amaçlı kredi paketlerinin devreye alınması teşvik edilecek.

500 bin liranın altındaki konularda kredilendirilebilir miktar yüzde 80'den yüzde 90'a çıkartılacak, asgari peşinat yüzde 10'a düşürülecek.

T.C. HAZİNE VE
MALİYE BAKANLIĞI

www.hmb.gov.tr

“Kimi Avrupa ülkeleri yaşlıları gözden çıkardı”

Kimi Avrupa ülkelerinin, dezavantajlı grupları, özellikle de yaşlıları adeta gözden çıkartan anlayışlarına asla katılmıyoruz. Tam tersine bizim kültürümüzde, yaşlılarımızı el üstünde tutmak, dünya ve ahiret saadetine temel şartlarından biri olarak kabul edilir. Bunun için yaşlılarımızı koruyacak ve kollayacağız.

Bilim Kurulumuzun önerisiyle, önce İstanbul ve Ankara'da başlatılacak bir çalışmayla, 65 yaş üzerindeki tüm yaşlılarımıza koruyucu maske ve kolonya dağıtacağız. Yalnız yaşayan 65 yaş üzeri vatandaşlarımızın ihtiyaçlarının karşılanmasında, devlet kadar, yakınlarına ve komşularına da görev düşüyor.

Bu insanlarımıza hep birlikte yardımcı olarak, süreci suhuletle geçirmelerini temin etmeliyiz. Kamu bankalarımız 76 yaş üzeri emeklilerimizin maaş ödemelerini isterlerse evlerinde yapacaklar.

Huzurevlerimizdeki doktor sayısını da artırarak, yaşlılarımızın sağlığını daha yakından takip edeceğiz. Bir diğer önemli konu,

sağlık sistemimizi güçlü bir şekilde ayakta tutmaktır. Bunun için, sağlık kuruluşlarımızın üzerine binecek yükü hafifletmemiz gerekiyor.

Vatandaşlarımızdan, hayati olmayan sağlık sorunlarına, mümkün olduğu kadar aile hekimleri vasıtasıyla çözüm aramalarını özellikle rica ediyorum. Unutmayınız, salgın hastalık durumlarında hastaneler, aynı zamanda virüs bulaşma ihtimali en yüksek yerler haline gelmektedir. Yüksek ateş, kuvvetli öksürük ve nefes darlığı gibi hastalık belirtileri ortaya çıkan vatandaşlarımız ise paniğe kapılmadan, öncelikle Sağlık Bakanlığımızın ALO 184 hattını aramalıdır.

Aşı ve ilaç çalışmaları

Buradan yapılacak yönlendirmeye göre hareket edilmesi halinde, sağlık kurumlarımızdan en yüksek verimle istifade edebiliriz. Bu vesileyle takdire şayan bir fedakârlıkla ve sabırla görev yapan tüm sağlık personelimize şükranlarımı sunuyorum.

Yaşadığımız bu kritik süreçte, gıda, temizlik, su, iletişim ve diğer temel ihtiyaçların kesintisiz devam ettirilebilmesi için üretim-

KGF'nin limiti 25 milyar liradan 50 milyar liraya yükseltildi

den lojistiğe kadar her türlü tedbiri aldık, alıyoruz. COVID-19 hastalığına karşı aşı ve ilaç geliştirme çalışmalarını da tüm hızıyla devam ettiriyoruz. Ar-Ge çalışmalarını yürüten Sanayi ve Teknoloji Bakanlığı, bu konudaki tüm önemli araştırmacıları ve kurumları bir araya getirdi. Tanı kiti konusunda çok iyi bir üretim potansiyelimiz var.

Önceki gün Almanya, Fransa, İngiltere liderleriyle, dün de İtalya Başbakanı ile yaptığımız telefon görüşmesinde, ülkemizin bu salgın hastalık konusunda muhataplarına yapabileceği katkıları da ele aldık. Salgın ilk başladığında Çin'e de tıbbi malzeme desteği vermiştik. Aynı şekilde Türkiye olarak biz de bu ülkelerin tecrübelerinden istifade edeceğiz.

Ekonomik tedbirler

Görüldüğü gibi, virüs salgınının ilk ortaya çıktığı günlerden itibaren, Türkiye olarak

Oda ve Borsa aidatları ertelendi

Firmaların, Haziran ayı sonuna kadar Oda ve Borsalara ödemesi gereken aidatları hiçbir gecikme zammı/faizi olmaksızın Ekim ayına ertelendi. Türkiye Odalar ve Borsalar Birliği'nden (TOBB) yapılan yazılı açıklamaya göre, Birlik, firmaların mağduriyetlerinin önüne geçmek amacıyla bazı kararlar aldı.

Bu kapsamda, üye firmaların Oda ve Borsalara Haziran ayı sonuna kadar ödeyeceği yıllık üyelik ve munzam aidat hiçbir gecikme zammı ve faizi olmaksızın ekim ayına ertelendi. Konuya ilişkin yazı, 81 ildeki Oda ve Borsaya gönderildi.

Sanayi kapasite raporlarının geçerlilik süresi uzatıldı

Türkiye Odalar ve Borsalar Birliği (TOBB) Yönetim Kurulu, Türkiye'de etkili olan koronavirüs salgını nedeniyle üyelerinden ve Odalardan gelen talepler doğrultusunda, sanayi kapasite raporlarının geçerlilik süresinin uzatılması kararı aldı. Buna göre, geçerlilik süresi Mart ve Nisan aylarında sona erecek olan sanayi kapasite raporlarının geçerlilik süreleri, 1 Mayıs 2020 tarihine kadar uzatıldı.

Mart ve Nisan aylarında ilk defa yapılacak sanayi kapasite raporu başvuruları ve değişiklik zorunluluğu bulunan sanayi kapasite raporu başvuruları devam edecek.

hızlı kararlar alarak ve süratle uygulamaya geçirecek, ülkemizin bu krizden en az şekilde etkilenmesi için elimizden geleni yaptık, yapmaya devam ediyoruz.

Nitekim, çevremizdeki ülkelerde çok yoğun görülmesine, ciddi kayıplara yol açmasına rağmen, virüsün ülkemize sirayeti hem oldukça geç, hem de oldukça sınırlı olmuştur. Aldığımız tedbirlerin etkisiyle ortaya çıkan bu olumlu görüntüyü sürdürmekte kararlıyız. Bunun için, tehlikenin kapımızı çalmasını beklemeden, sürekli yeni ve etkili tedbirler alıyor, uygulamaya geçiriyoruz. Bu çerçevede, biraz önce de, bakanlarımızın, iş dünyasından temsilcilerimizin, resmi-sivil ilgili tüm kurumlarımızın temsilcilerinin katılımıyla kapsamlı bir değerlendirme toplantısı gerçekleştirdik.

Özellikle yaşadığımız sürecin ekonomimize, piyasaya, üretime, istihdama olumsuz etkisini azaltmak amacıyla, çok önemli kararlar aldık. Esasen, hastalığın çıktığı ilk günden itibaren arkadaşlarımız sürecin, diğer boyutlarının yanısıra ekonomik etkile-

**Gelir testlerine bağlı olarak
en alt kesime 2 milyar liralık
yardım dağıtılacak.**

rini yakından takip ediyorlar. Ülkelerin aldığı önlemleri, yaşanan ekonomik türbülansa karşı geliştirdikleri yöntemleri tek tek analiz ediyorlar.

Ekonomi yönetimimiz ve ilgili kurumlarımız, tüm iş dünyasının taleplerini ve ön görüşlerini toplayarak, hazırlıklarını yaptı. Karşımızdaki fotoğrafa göre bir yol haritası hazırladık. Son yıllarda ekonomimizi hedef alan saldırılara karşı verdiğimiz mücadele sayesinde, küresel türbülanslara karşı güçlü bir bağımsızlık sistemi geliştirdik.

"İki aylık direnme sürecini atlatacağımıza inanıyoruz"

Şimdi bu iki aylık direnme sürecini de en iyi şekilde atlatacağımıza inanıyoruz. Daha

önce örneği görülmemiş bir süreç yaşıyor olduğumuz için, hasarın boyutları kestirilemiyor. Bunun için bizim tüm senaryolara hazırlıklı olmamız gerekiyor. Ancak, bu dönemde de gelişmekte olan ülkeler arasında pozitif ayrışan bir ülke konumunda bulunduğumuz bir gerçektir.

Hindistan Borsası'nın yüzde 18, Japonya'nın yüzde 20, Amerika'nın yüzde 21, İngiltere'nin yüzde 22, Almanya'nın 26, İtalya'nın yüzde 32 değer kaybettiği 28 Şubat-16 Mart tarihleri arasında, bizim kaybımız yüzde 17'de kaldı. Aynı tarihlerde Türk Lirası olarak da, gelişmekte olan ülkelerin hepsinden daha iyi bir direnç gösterdik. Şimdi ekonomimiz için koruma kalkanı olacak bir paketi devreye alıyoruz.

Dün Merkez Bankamız piyasalar açısından oldukça önemli bazı adımları atarak, likidite sıkıntısı yaşanmayacağını garantisini ortaya koydu. Bu kapsamda Merkez Bankamız, ihracatçımız için de çok önemli uygulamalar başlattı.

Nisan, Mayıs ve Haziran ayı vadeli açık

reeskont kredi anapara ve faiz ödemeleri Ekim, Kasım ve Aralık aylarına ertelenerek, azami vade bir yıl uzatıldı. Nisan, Mayıs ve Haziran aylarında vadesi dolan reeskont kredilerinin taahhüt kapama süresi de yine bir yıl uzatıldı. Böylece, ihracatçımız bu süreçteki belirsizliği böylece rahat bir şekilde atlatabilecek.

En büyük önceliğimiz üretim ve istihdamın sektöre uğramamasıdır. İnşallah bu süreçten, kamu-özel sektör dayanışması ile daha da güçlenerek çıkacağız.

Birazdan açıklayacağımız paketdeki imkanlardan istifade edecek firmalar için ön şartımız, istihdam kaybına yol açmama-larıdır.

“Kredi şartlarının esnetilmesine yönelik adımlar bekliyoruz”

Finansal kurum ve kuruluşlarda kredi limiti olan firmaların, likidite ve nakit ihtiyacı-na yönelik taleplerinin hızlıca karşılanması, ayrıca kredi limitlerinin kullanılmasında kısıtlamaya gidilmemesi önemlidir. Finans kuruluşlarından, bu ortamda istihdamın muhafazası ve ekonomik büyümenin sürdürülmesi için kredi şartlarının esnetilmesine yönelik adımlar bekliyoruz.

Tüm finans kuruluşların; kredi geri çağırma, mevcut kredi limitini kullandırmama, fiyat artırma, teminat şartlarını zorlaştırma uygulamalarından özenle kaçınmasını istiyoruz. Bunun yanında, kurumsal firmaların, KOBİ'lerin, bireysel kesimin, geçici iş ve ciro kaybı veya benzeri nedenlerle gelir kaybı yaşayanların, kredi borçlarıyla ilgili taksit, öteleme, yapılandırma, düzenleme taleplerine süratle ve olumlu cevap verilmelidir.

Türkiye Bankalar Birliği'nin bu konuda aldığı tavsiye kararına, tüm finans kuruluşlarının uyacağına inanıyoruz. Biz de bu süreci yakından takip edeceğiz. Ekonomik İstikrar Kalkanı adını verdiğimiz bir paketle, KOVİD-19 salgınının etkilerini azaltmak için toplamda 100 milyar liralık bir kaynak setini devreye alıyoruz.

100 milyar liralık Ekonomik İstikrar Kalkanı

Bu çerçevede devreye sokacağımız tedbirler şunlardır:

1- Perakende, AVM, Demir-Çelik, Otomotiv, Lojistik-Ulaşım, Sinema-Tiyatro, Konaklama, Yiyecek-İçecek, Tekstil-Konfeksiyon ve Etkinlik-Organizasyon sektörleri için

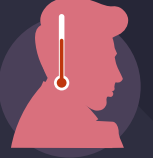
CORONA VİRÜSÜ NEDİR?

Corona virüsleri, hayvanlar arasında yaygın olan bir grup virüsdür. Nadiren bazı durumlarda, bilim insanları Corona virüslerinin “zoonotik” olduğunu belirtiyor. ABD Hastalık Kontrol ve Önleme Merkezi'ne göre; “zoonotik” ifadesi, virüslerin hayvandan insana geçebileceği anlamına geliyor.

BELİRTİLERİ NELER?

Corona virüsü semptomları şöyle: Burun akıntısı, öksürük, boğaz ağrısı, muhtemelen baş ağrısı, kesin olmamakla birlikte birkaç gün sürebilecek ateş. Bağışıklık sistemi zayıf olanlar, yaşlılar ve çok gençler için virüsün zatürre ve bronşit gibi ciddi solunum yolu hastalıklarına yol açma ihtimali bulunuyor. Mers ve Sars gibi ölümcül olabilen ve insana geçen bazı Corona virüsleri olduğu biliniyor.

NASIL YAYILIYOR?

Corona virüsleri insanların hayvanlara temasıyla yayılabiliyor. Virüsün insandan insana geçmesi ise bir kişinin virüsle enfekte olmuş bir kişinin salgısıyla temasıyla gerçekleşiyor. Çinli bir virolog, virüsün kaynağının muhtemelen yarasalar olduğunu öne süren bir çalışma yayınladı.

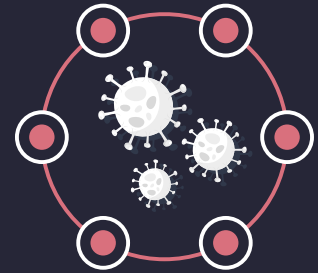

TEDAVİSİ VAR MI?

Corona virüslerinin spesifik bir tedavisi bulunmuyor. Çoğu zaman semptomlar kendi kendine geçiyor. Hekimler, ağrı kesici ve ateş düşürücü ilaçlar yazarak semptomatik (belirtilerin giderilmesine yönelik) tedavi uyguluyor. Doktorlar, oda nemlendirici ve sıcak duşun boğaz ağrısına ve öksürüğe iyi geleceğini söylüyor. Hastalanan insanların bol sıvı tüketmesi, mümkün olduğunca dinlenmesi ve uyuması gerekiyor.

PANDEMİ NEDİR?

Dünyada eş zamanlı olarak çok yaygın bir şekilde çok fazla sayıda insanı tehdit eden bulaşıcı hastalıklara verilen isim. Pandemiler veya pandemik hastalıklar, bir kıta, hatta tüm dünya yüzeyi gibi çok geniş bir alanda yayılan ve etkisini gösteren salgın hastalıklara (epidemi) verilen genel addir.

Muhtasar ve KDV tevkifatı ile SGK primlerinin Nisan, Mayıs ve Haziran ödemelerini 6'şar ay erteliyoruz.

2- Konaklama vergisini Kasım ayına kadar uygulamayacağız.

3- Otel kiralama ilişkine ilişkin irtifak hakkı bedelleri ve hasılat payı ödemelerini Nisan, Mayıs ve Haziran ayları için 6 ay süreyle erteledik.

4- İç havayolu taşımacılığında 3 ay süreyle KDV oranını yüzde 18'den yüzde 1'e indiriyoruz.

5- KOVİD-19 salgınıyla ilgili tedbirlerden etkilendiği için nakit akışı bozulan firmaların bankalara olan kredi anapara ve faiz ödemelerini asgari 3 ay öteleyecek ve gerektiğinde bunlara ilave finansman desteği sağlayacağız.

6- İhracattaki geçici yavaşlama sürecinde kapasite kullanım oranlarının korunması amacıyla ihracatçıya stok finansmanı desteği vereceğiz.

7- Bu dönemde işlerinin olumsuz etkilendiğini beyan ederek talepte bulunan esnaf ve sanatkârların Halkbank'a olan kredi borçlarının, Nisan, Mayıs ve Haziran anapara ve faiz ödemelerini 3 ay süreyle ve faizsiz olarak erteleyeceğiz.

8- Kredi Garanti Fonu limitini 25 milyar liradan 50 milyar liraya çıkartacak, kredilerde önceliği gelişmelerden olumsuz etkilendiği için likidite ihtiyacı oluşan ve teminat açığı bulunan firmalar ile KOBİ'lere vereceğiz.

9- Vatandaşlarımız için uygun ve avantajlı şartlarda sosyal amaçlı kredi paketleri devreye alınmasını teşvik edeceğiz.

10- 500 bin liranın altındaki konutlarda kredilendirilebilir miktarını yüzde 80'den yüzde 90'a çıkartacak, asgari peşinatı yüzde 10'a düşüreceğiz.

11- Virüsün yayılmasına karşı alınan tedbirlerin etkisiyle Nisan, Mayıs ve Haziran aylarında temerrüde düşen firmaların kredi siciline "mücbir sebep" notu düşülmesini sağlayacağız.

12- Asgari ücret desteğini devam ettireceğiz.

13- Mevzuatımızdaki esnek ve uzaktan çalışma modellerinin daha etkin hale getirilmesini temin edeceğiz.

14- Kısa Çalışma Ödeneğini devreye alacak, bundan faydalanmak için gereken süreçleri kolaylaştırılacak ve hızlandıracağız. Böylece faaliyetine ara veren işyerlerindeki işçilere geçici bir gelir desteği verirken, iş-

Nafaka alacaklarına ilişkin icra takipleri hariç olmak üzere, tüm icra ve iflas takipleri 30 Nisan'a kadar durduruldu.

verenlerin de maliyetini azaltmış olacağız.

15- En düşük emekli maaşını 1.500 liraya yükseltiyoruz.

16- Emeklilerin bayram ikramiyesini Nisan ayı başında ödüyoruz. Yine emeklilerimizin maaş promosyon ödemelerinin de, şubelere gitmelerine gerek kalmaksızın, doğrudan hesaplarına yatırılmasını sağlıyoruz.

17- Aile, Çalışma ve Sosyal Politikalar Bakanlığımızın belirlediği kriterlere göre ihtiyaç sahibi ailelere yapılacak nakdi yardımlar için ilave 2 milyar liralık bir kaynak ayırıyoruz.

18- İstihdamdaki sürekliliği temin et-

mek amacıyla 2 aylık telafi çalışma süresini 4 aya çıkartıyoruz.

19- Tek başına yaşayan 80 yaş üstü yaşlılarımız için, sosyal hizmet ve evde sağlık hizmetlerinden oluşan periyodik takip programını devreye alıyoruz."

50 milyar TL kaynak

Cumhurbaşkanı Erdoğan'ın paketi açıklamasının hemen ardından Meclis'te görüşmeleri devam eden torba teklifin 20. maddesinde AK Parti milletvekilleri tarafından verilen önergeyle kredi garanti kuruluşlarına aktarılacak kaynak tutarı 50 milyar liraya çıkarıldı.

"Telafi çalışma süresini iki aydan dört aya çıkartıyoruz"

Aile, Çalışma ve Sosyal Hizmetler Bakanı Zehra Zümrüt Selçuk da paketin açıklanmasından sonra değerlendirmelerde bulundu.. Bakan Selçuk, "Kısa Çalışma Ödeneği'nin şartlarını esneteceğimiz için çoğu işveren

bundan faydalanacak. Telafi çalışma süresini iki aydan dört aya çıkarıyoruz. Nisan ayından itibaren en düşük emekli maaşını 1000 liradan 1500 liraya çıkarmış olacağız. Türkiye çapında 1003 sosyal dayanışma vakfının periyodik paylarını artırdık, böylece yaşlılarımıza destekleri daha da artırmış olacağız. Yaşlılara yönelik YADES ve VEFA projelerini bu süreçte yoğunlaştırarak uygulayacağız" dedi.

Kısa çalışma ödeneği başvuruları başladı

Bakan Selçuk, "Sosyal Yardımlaşma Dayanışma Vakıfları aracılığıyla yapılan gelir testlerine bağlı olarak en alt kesime 2 milyar liralık yardımı dağıtacağız. Süreçte koşullar tutuyorsa, koşulları esnetiyoruz şu anda, özel kreşler de Kısa Çalışma Ödeneği'nden yararlanabilir durumda olacak" ifadelerini kullandı. Bakan Selçuk, daha sonra yaptığı yazılı açıklamada da koronavirüsten olumsuz etkilenen ve bu sebeple kısa çalışma

uygulamasından yararlanmak isteyen işverenlerin, İŞKUR İl Müdürlükleri ve Hizmet Merkezlerine özel olarak oluşturulan elektronik posta adresleri aracılığıyla gerekli belgeleri göndererek başvurularını yapabileceklerini bildirdi.

İcra ve iflas takipleri 30 Nisan'a kadar durduruldu

Cumhurbaşkanı kararıyla nafaka alacaklarına ilişkin icra takipleri hariç olmak üzere, tüm icra ve iflas takipleri 30 Nisan'a kadar durduruldu. Resmi Gazete'de yayımlanarak yürürlüğe giren karar şu şekilde;

"Covid-19 salgın hastalığının ülkemizdeki yayılmasını önlemek amacıyla alınan tedbirler kapsamında; bu kararın yürürlüğe girdiği tarihten 30 Nisan 2020 tarihine kadar, nafaka alacakların icra takipleri hariç olmak üzere, yurt genelinde yürütülmekte olan tüm icra ve iflas takip taleplerinin alınmamasına ve ihtiyati haciz kararlarının icra ve infaz edilmemesine karar verilmiştir."

KOBİ'LER İÇİN ÜÇLÜ KORUMA PAKETİ

Cumhurbaşkanı Recep Tayyip Erdoğan tarafından açıklanan ve salgının etkilerini azaltmak için 100 milyar liralık bir kaynağı devreye alan Ekonomik İstikrar Kalkanı Paketi'nin ardından reel sektöre destek olmak amacıyla bakanlıklar da eşgüdüm içerisinde çalışmaları yürütüyor.

Sanayi ve Teknoloji Bakanlığı, dünyayı sarsan salgına karşı yeni bir çalışma başlattı. Bakanlığın ilgili kuruluştaki KOSGEB vasıtasıyla üç ayaklı bir planı devreye soktu.

Planını detaylarını anlatan Sanayi ve Teknoloji Bakanı Mustafa Varank, "KOSGEB'in TEKNOYATIRIM Destek Programı kapsamında ürün listemize yeni ürünler ilave ettik. Dezenfektan, koruyucu elbise, koruyucu gözlük, maske ve eldiven gibi ürünleri yerli imkânlarla üreten işletmelerimiz, KOSGEB'in TEKNOYATIRIM Destek Programı'ndan

faydalanabilecek. Salgın riskinin ortadan kalktığı resmi makamlar tarafından duyurulana kadar bu programdan yararlanabilecekler” dedi.

"Üreticilerle görüştük"

Bakan Varank, işletmelerin bu ürünlerle ilgili projelerini hazırlayacaklarını belirterek, "Bu projelere, 6 milyon TL'ye kadar destek vereceğiz. Bunun 4 milyon 200 bin TL'si geri ödemeli olacak" diye konuştu.

Piyasalardaki tüm gelişmeleri yakından izlediklerini kaydeden Bakan Varank, "KOVİD-19'un tüm dünyaya yayılmasının ardından listeye eklediğimiz ürünlerde doğal olarak bir talep oluştu. Talebi karşılamak için üreticilerle yani işletmelerle ve KOBİ'lerle temasa geçtik. Vereceğimiz desteklerle bu ürünlerdeki artan talebin karşılanmasına katkı sağlayacağız. Malesef bazı fırsatçıların ortaya çıkardığı spekülasyonların da önüne geçeceğiz" diye konuştu.

Bakan Varank, başvuruları almaya başladıklarını söyleyerek, "Olağanüstü bir süreçten geçtiğimizi şu dönemde, KOSGEB kurulları normalden daha hızlı bir şekilde karar alıp, desteklenecek projeleri kısa zamanda belirleyecek. Ödemeler de ivedilikle yapılacak" dedi.

30 Haziran'a kadarki borçlar

Paketin ikinci ayağını KOSGEB alacaklarının ertelenmesinin oluşturduğunu vurgulayan Bakan Varank, "KOSGEB'in geri ödemeli olarak verdiği destekler kapsamında 30 Haziran 2020'ye kadar olan alacaklarını erteledik. Bu durumdaki KOBİ'lerin 30 Haziran 2020 tarihine kadar KOSGEB'e yapması gereken ödemelerini üç ay öteledik" şeklinde konuştu.

Bakan Varank, işletmelerin geri ödeyecekleri taksitlerin tamamının ötelendiğinin altını çizerek, "Vade sayısı değişmeyecek. Herhangi bir yasal faiz de alınmayacak. Bu karardan, daha önce KOSGEB alacaklarının ertelenmesi kararlarından yararlanan KOBİ'lerimiz de faydalanabilecek" dedi.

"Projeler kesintiye uğramayacak"

KOSGEB'in çeşitli programları aracılığıyla proje bazlı destekler sunduğunu, bunun yanı sıra girişimcileri desteklediğini kaydeden Bakan Varank, "Proje süresi yükümlülüklerini ya da girişimcilik programı yükümlülüklerini 11 Mart 2020 ve sonrasında yerine getirmesi gereken işletmelere, dört aya kadar ek zaman vereceğiz. Böylece projeler kesintiye uğramamış olacak" dedi.

Bakan Varank, işletmelerin ek süre talebinde bulunmaları gerektiğinin altını çizerek, "Karar sürecini hızlandırdık, yeni bir kurul kararına gerek duyulmaksızın talep eden KOBİ'lerimize gerektiği anda süre uzatımını hemen sağlayacağız" diye konuştu.

Salgının etkilerinin ortadan kalktığına ilişkin resmi makamlardan yapılacak açıklamaya kadar bu hakkın kullanılabileceğini vurgulayan Bakan Varank, şöyle devam etti:

Salgın riskine karşı ilk reaksiyon gösteren ülkelerden biriyiz. Bakanlık olarak virüs, Çin sınırlarındayken alacağımız önlemleri masaya yatırmaya başladık. İşletmelerimiz, dünyaya hızla yayılan bu salgından elbette etkileniyorlar. KOBİ'lerimizi korumak için yapılması gerekenleri biliyoruz, bunları da uygulamaya başladık.

Bu süreçte ve dünyada bu salgının etkileri ortadan kalktıktan sonra üretimde sürekliliği sağlamak için elimizdeki tüm enstrümanları kullanmaya devam edeceğiz."

Cumhurbaşkanı Recep Tayyip Erdoğan'ın Koronavirüsle Mücadele Eşgüdüm Toplantısı'nın ardından Ekonomik İstikrar Kalkanı Paketi'ni açıkladığını hatırlatan Bakan Varank, "Salgına karşı, kamu, özel sektör, üniversiteler topyekun bir mücadele veriyoruz. Doktorlarımız, hemşirelerimiz günün 24 saati mesai yaparak, virüsü kontrol altına alma gayretinde. Cumhurbaşkanımızın önderliğinde tüm bakanlıklarımız büyük bir çaba içerisinde" dedi.

Teknoparklarda iki ay kira alınmayacak

Bakan Varank, vatandaşların, resmi açıklamaları dikkate almasının önemine değinerek, şöyle devam etti: "Hepimizin alacağı en iyi tedbir, kendimizi korumaktır. Bunun için gerekmedikçe, zaruri bir hal olmadıkça evlerimizden çıkmayalım. Sosyal mesafeyi koruyalım. Özellikle sosyal medyadaki spekülatif açıklamalara itibar etmeyelim. Ortak akılla hareket ettiğimizde her türlü engeli kolayca aşacağımız aşıkâr, bu inancımızı diri tutalım."

Sanayi ve Teknoloji Bakanı Mustafa Varank koronavirüs salgını riski nedeniyle alınan tedbirlere yenilerini eklediklerini belirterek, "Teknopark yönetici şirketlerine, kuluçka firmalarından ve teknoparklarda yer alan restoran ve kafe gibi ticari işletmelerden iki ay kira almamaları hususunda talimat gönderdik. Ayrıca, yine 'Bu kam-

püslerde Ar-Ge ve tasarım alanında çalışan firmaların da iki aylık kira ödemelerini erteleyin ve ödeme planlarında kolaylık sağlayın' dedik" ifadelerini kullandı.

ÜÇ KAMU BANKASINDAN YENİ KREDİ PAKETİ

Öte yandan Ziraat Bankası, Halkbank ve Vakıfbank, Ekonomik İstikrar Kalkanı kapsamında, reel sektörün finansman ihtiyacının karşılanması amacıyla, işçi çıkarmamak şartıyla yüzde 7.5 faizle indirimli kredi kullandıracak. Kredi azami miktarı, firmanın cirosuna göre, 100 milyon liraya kadar çıkabilecek.

Kamu bankalarından yapılan ortak açıklamada, Türkiye'yi etkileyen Koronavirüs salgınının ekonomik hayat, üretim ve istihdama yönelik hasarının en aza indirilmesi için çalışıldığı bildirildi.

Açıklamada, sorumluluk bilinciyle birlikte çalışmanın bu sürecin en kısa sürede aşılmasına imkan vereceği belirtilerek, "Bu kapsamda üç kamu bankası tarafından başta KOBİ'lerimiz olmak üzere kurumsal ve ticari ölçekteki firmaların işletme sermayesi ihtiyaçları için "İşe Devam Kredi Desteği" hayata geçirilecektir" denildi.

Açıklamaya göre yeni destek için herhangi bir sektör ayrımı yapılmadan, salgından etkilenen tüm firmalar yararlanabilecek.

Şubat sonu itibarıyla kayıtlı çalışanlarında azaltma yapmama ön koşulunun bulunduğu krediler için, teminat eksikliği bulunan firmalara KGF kefaleti sağlanacak.

İlk 6 ay anapara ve faiz ödemesi olmayan kredi yüzde 7.5 faiz ve 36 ay vade ile kullanılacak.

Kredilerin üst limiti, cirosu 25 milyon

liraya kadar olan şirketler için 10 milyon lira olacak. Cirosu 25-125 milyon lira arasındaki şirketler 25 milyon liraya, cirosu 125 milyon liranın üzerindeki firmalar ise 100 milyon liraya kadar kredi kullanabilecek.

Katılım bankaları da aynı desteği verecek

Ziraat Katılım ve Vakıf Katılım da üç kamu bankasının koşullarında, işletmelere yeni finansman desteği sağlayacak. Bu bankalardan yapılan ortak açıklamada da "Ekonomik İstikrar Kalkanı" doğrultusunda yeni finansal destek adımları atılacağı bildirildi.

Yıllık finansman oranı yüzde 7.5, 6 ay ödemesiz toplam 36 ay vadeli destekten, şubat sonu itibarıyla kayıtlı çalışan sayısını azaltmayan işletmeler yararlanabilecek. Başvurular başladı.

Ekonomik İstikrar Kalkanı

Halkla ilişkiler, çiftçi, terzi, manav, avukat, mali müşavir, mimar, mühendis, eczacı, doktor, mimar, dişiçi gibi mükelleflerin de içerisinde yer aldığı, ticari, zirai kazanç sahibi veya serbest meslek erbabı, **TÜM GELİR VERGİSİ mükellefi toplam 1,9 milyon vatandaşımız da mücbir sebep hali kapsamına alındı.**

T.C. HAZİNE VE MALİYE BAKANLIĞI
f t i HMBakanligi

Mücbir Sebep Hali Kapsamında Değerlendirilecek Sektörler

- **Perakende Ticaret ve Alış Veriş Merkezleri**
Market, büfe, bakkal, şarküteri, manav, dondurmacı, tuhafiyeciler, kasap, inşaat malzemeleri satışı, küçük ev eşyaları ile beyaz eşya satışı, mobilya satışı, ev tekstili, kitap ve kırtasiye, gazete ve dergi, ayakkabı ve giyim eşyası perakende satışı, oyuncakçı, tıbbi ve ortopedik ürünler, eczane, kuyumcu, çiçekçi, pazarcılar, balıkçılar, pastane ve fırınlar, kişisel bakım ve kozmetik ürünlerinin satışı vb. her türlü ürünün perakende olarak satışına yönelik faaliyetler ile alışveriş merkezleri ve buralarda perakende satış faaliyetinde bulunanlar
- **Demir Çelik ve Metal Sanayii**
Demir, çelik, alüminyum, bakır, kurşun, çinko, kalay imalatı ile bunların imalatçıları tarafından satışı
- **Otomotiv**
Otomobil, kamyon, kamyonet, treyler (römork) ve yarı treyler (yarı römork) imalatı otobüs, minibüs, midibüs, traktör, motosiklet, römork, karavan gibi tüm motorlu kara taşıtlarının imalatı, toptan ve perakende satışı ile otomotiv yan sanayii
- **Sinema ve Tiyatro Faaliyetleri**
Tiyatro, opera, bale, sinema, konser gibi her türlü sanatsal faaliyetler
- **Lojistik ve Ulaşım**
Hava, kara, demiryolu, deniz ve her türlü suyu ile yapılan her türlü şehir içi ve şehirlerarası yük ve yolcu taşımacılığı, otoyol, tünel ve köprü işletmeciliği, depolama ve antrepoculuk faaliyetleri, havaalanı yer hizmetleri gibi her türlü lojistik ve ulaşım

www.hmb.gov.tr

KORONAVİRÜS YASAKLARI

Tarım ve Orman Bakanlığı, park ve mesire alanlarında piknik ve mangalın yapılmasının yasaklandığını açıkladı.

65 yaş ve üstü ile kronik rahatsızlığı olan kişilerin evlerinden dışarı çıkmaları sınırlandırıldı.

Vatandaşların kalabalık gruplar halinde bir araya geldiği asker eğlenceleri yasaklandı.

Tiyatro, sinema, konser salonu, düğün salonu, içkili lokanta, kafe, gazino, birahane, taverna, kahvehane, kıraathane, kafeterya, kır bahçesi, nargile kafe, internet kafe, oyun salonları, kapalı çocuk oyun alanları, çay bahçesi, dernek lokalleri, lunapark, yüzme havuzu, hamam, sauna, kaplıca, masaj salonu, SPA ve spor merkezleri kapatıldı.

İçkili-içkisiz tüm lokanta ve restoranlar ile pastane ve benzeri işyerleri, sadece paket servis, gel-al benzeri şekilde, müşterilerin oturmasına müsaade etmeden hizmet vermeye başladı.

Berber, güzellik salonu ve kuaförlerin faaliyetlerini ikinci bir duyuruya kadar durduruldu.

Türkiye Jokey Kulübü tarafından düzenlenen At Yarışları ertelendi.

Askerlerin çarşı izinleri geçici süreyle askıya alındı.

Diyanet İşleri Başkanlığı corona virüsün yayılma tehlikesine karşı alınan önlemlerin zafiyete uğramaması için cuma günü ve kandil gecesi camilerin kapatılacağını açıkladı.

Futbol, hentbol, voleybol ve basketbol liglerinin tamamı ertelendi.

Diyanet İşleri Başkanlığı camilerde vakit namazlarının cemaatle kılınmasına bir süreliğine ara verileceğini duyurdu.

Kamu görevlilerine yurt dışı yasağı getirildi.

Marketler en fazla 09.00-21.00 saatleri arasında hizmet verebilecek ve içinde belirlenen sayıda müşteri var ise içeriden müşteri çıkmadan başka müşteri içeriye alınmayacak.

Tarihi Kapalıçarşı, koronavirüs önlemleri kapsamında geçici olarak kapatıldı.

Vatandaşlara yurt içi uçuşlarda izin belgesi şartı getirildi. Tren seferleri askıya alındı. Otobüsle şehir dışına çıkışlar durduruldu ve valilik iznine bağlandı.

İlkokul, ortaokul, lise ve üniversiteler tatil edildi.

Toplu taşıma araçları kapasitelerinin yüzde 50'si kadar yolcu taşıyacak.

Cumartesi ve pazar günleri mesire alanları, ören yerleri, ormanlar, piknik alanları, sahil alanlarına gitmek ve balık tutmak yasaklandı.

ÜLKELERİN VİRÜSE KARŞI ALDIĞI EKONOMİK TEDBİRLER NELER?

Koronavirüs salgını tüm dünyada hızla yayılmaya devam ederken, ülkelerin ekonomileri de süreçten ciddi bir şekilde etkileniyor. Merkez bankaları zor durumdaki piyasaların nakit ihtiyacını karşılamak üzere para pompalarken hükümetler de benzeri görülmemiş teşvik paketlerini açıklıyor.

Koronavirüs salgınında dünya genelinde vaka sayısı yüzbinleri, ölü sayısı da onbinleri geçerken, ekonominin çarkları da durma noktasına geldi. Ülkelerin yönetimleri ise çarkların dönmeye devam etmesi için tarihte benzeri görülmemiş mali teşvik paketleri açıklıyor, vergi muafiyetleri sağlıyor ya da

doğrudan vatandaşa nakit veriyor. İşte o paketlerden bazıları:

ABD: ABD Başkanı Donald Trump yönetiminde hükümet her vatandaşa 1.000 dolarlık çek gönderecek ve 1.3 trilyon doları aşan bir paketi hayata geçirecek. İkinci pakette de 500 kişinin altında işçi çalıştıran şirketlerde, okullar kapalı olduğu için çocuk bakmak zorunda olanlara 12 haftaya kadar izin verilmesi öngörülüyor. ABD yasalarına göre ücretli hastalık iznine ayrılan kişiler günlük ücretlerinin üçte ikisini 12 hafta boyunca almaya devam ediyor. Kanuna göre maksimum günlük ücret ödeme tutarı 200 dolar. ABD yönetimi tarafından hazırlanan paketlerde, vatandaşlara toplamda 500 milyar dolarlık doğrudan ödeme yapılması, zor durumdaki havacılık sektörüne 50 milyar dolarlık kredi verilmesi ve salgından zarar gören diğer sektörler de toplamda 150 milyar dolarlık destek verilmesi gibi maddeler yer alıyor. Hazırlanmakta olan üçüncü pakette ise aileleri desteklemek için federal

hükümet destekli tüm borçların 6 ay süreyle ertelenmesi maddesinin de yer alması teklif edildi. Bu kapsamda öğrenci borçlarının ve ipotekli konut kredisi ödemelerinin ertelenmesi gündemde.

ALMANYA: Almanya'da koronavirüsün çalışanlar, küçük ve orta ölçekli işletmeler ile Alman markalarını olumsuz etkilememesi için 756 milyar Euro'luk paket açıklandı.

Paketteki paranın büyük bölümü olan 600 milyar Euro, dev Alman markalarını korumak için kullanılacak. Alman fabrikaları ve üretim yapan dev şirketlerin, başka ülkeler tarafından yutulmaması için bunlara destek verilecek. Gerekirse devlet, parayı bastırıp ortak olacak. Şirketlerin başkalarının eline geçmesi önleneyecek. Böylece, yüz binlerce Alman çalışan da işini garantiye almış olacak. Serbest meslek sahipleri, küçük ve orta ölçekli işletmeler ile büyük işletmelerin iflas etmesini önlemek için 'hızlı maddi yardım' yapılacak. KfW- Bank'a (Yeniden yapılandırma kredi kuruluşu) 'Acil Kredi' başvurusunda

AB'DEN 37 MİLYAR EUROLUK DESTEK PAKETİ

Avrupa Birliği (AB) Komisyonu Başkanı Ursula von der Leyen, AB'nin koronavirüs salgınının derinleşen ekonomik etkisiyle mücadele etmek için hazırladığı pakette 37 milyar Euro'luk bir yatırım destek paketinin olacağını duyurdu.

Von der Leyen, AB'nin koronavirüsün ekonomik etkisiyle nasıl mücadele edeceğine ilişkin Brüksel'de basın toplantısı düzenledi.

Koronavirüsle mücadele için AB üyesi devletlere bütçe açıkları ve devlet yardımları konusunda esneklik kazandıracaklarını belirten Von der Leyen, Çin dışında koronavirüsten en fazla etkilenen ülke olan İtalya için "AB, ne gerekiyorsa yardım etmeye kesinlikle hazır" dedi.

100 bin firmanın kredilerine garanti

Von der Leyen, ulaşım, turizm, perakende ve diğer zor durumda bulunan sektörlerdeki 100 bin firmanın kredilerine garanti için AB'nin parasını kullanacaklarını bildiren, "AB'nin bu şoka dayanabileceğine inanıyorum. Ancak her üye ülke sorumluluğunu tam olarak üstlenmeli" diye konuştu. AB'nin salgın karşısında kararlı, koordineli ve birlikte hareket etmeye ihtiyacı olduğunu anlatan Von der Leyen, "Koronavirüs konusunda eğer durum evrilirse, AB olarak ne gerekiyorsa daha fazlasını yapmaya hazırız. Avrupalıları ve Avrupa ekonomisini desteklemek için ne gerekiyorsa yapacağız" diye konuştu.

Von der Leyen, AB'nin söz konusu salgının derinleşen ekonomik etkisiyle mücadele etmek için hazırladığı önlem paketinde 37 milyar Euro'luk bir yatırım destek paketinin de olacağını belirtti.

AB Komisyonu Başkanı Von der Leyen, "Koronavirüsü durduramayabiliriz ancak önemli olan yayılmasının yavaşlatılmasıdır" ifadesini kullanarak, koronavirüs tedbirleri kapsamında üye ülkelerin sınırlarında sağlık taraması yapılabileceğini belirtti.

Von der Leyen, AB'nin Almanya ve Fransa gibi birçok ülkenin koronavirüsün daha fazla yayılmasını göz önüne alarak ihracatı aniden yasaklamasından sonra, maske gibi koruyucu ekipman eksikliğini gidermek için de adımlar attığını bildirdi.

Öte yandan, koronavirüsün ekonomik etkisiyle mücadele için AB Komisyonu tarafından açıklanan pakette, tek pazarın bütünlüğünü, değer zincirlerinin üretimi ve dağıtımını koruyarak AB'nin sağlık sistemlerine gerekli tedarikleri yapmak, şirketlere ve finans sektörüne likidite sağlamak ve üye ülkelere devlet yardımları konusunda esneklik göstermek taahhüdünde bulunuluyor.

bulunabilecek. Bu bankadaki krediler her firmaya açık. 3 milyon Euro'ya kadar kredi için bu bankaların ön incelemesi yeterli olacak. 10 milyon Euro'ya kadar kredi için ise basit kanıtlar bile yeterli sayılacak. Beş yıldan daha eski firmalar veya holdingler, 1 milyar Euro'ya kadar kredi için başvurabilecek.

Üç yıllık firmalar ise her bir şirketler grubu için 1 milyar Euro'ya kadar kredi için başvurabilecek. Bu, kuruluş kredisi olarak adlandırılıyor. Birçok yerden kredi almış orta ölçekli işletmeler, yıllık bilançolarına göre 25 milyon Euro'ya kadar krediye başvurabilecek. Bu para, yeni yatırımlar ve işletmesel giderlerde kullanılabilir.

Küçük ve orta ölçekli işletmeler krediyi yüzde 1, büyük holdingler ve tröstler yüzde 2 faizle alabilecek. Her şirketin başvurusuna ve programına göre, KfW-Bank, kredi riskinin yüzde 80 ile 90'ını üstlenecek. Bu da şirketlerin kredi almasını kolaylaştıracak.

50 milyar Euro hibe edilecek

Yardım paketinin 50 milyar Eurosu, sa-

natçılar, fotoğrafçılar, hasta bakıcılar, doğal yolla tedavi edenler gibi serbest meslek sahiplerini ve küçük işletmeleri korumak için acilen dağıtılmak üzere ayrıldı. Bu para hibe şeklinde olacak ve geri ödenmeyecek.

Beş kişiye kadar çalışanları olanlar, üç ay süreyle 9000 Euro alacak. Beş kişiye kadar personeli olanlar ise üç ay boyunca 15.000'er Euro alacak.

Geliri olmayanlara verilen devlet yardımı (Hartz IV), ekstra bir incelemeye gerek olmaksızın, talep edenlere kolaylıkla verilecek. Ailelerin ekonomik durumunu düzeltmek için çocuk parası artırılabilecek.

İş verenler, işten çıkarmalar yerine kısa çalışma modeline dönebilecek. Bu konuda kolaylıklar sağlanacak.

İNGİLTERE: 350 milyar sterlinlik teşvik paketi açıkladı. Bunun 330 milyar sterlini kredi, kalanıyla vergi indirim ve hibe. İngiltere Maliye Bakanı Rishi Sunak, koronavirüs salgınının ekonomik etkilerine karşı alınan önlemler kapsamında, ülke tarihinde ilk kez iş yerlerine gidemeyen çalışanların maaşının

IMF'DEN 50 MİLYAR DOLARLIK YARDIM

Uluslararası Para Fonu (IMF) Başkanı Kristalina Georgieva, koronavirüs salgınıyla mücadele için 50 milyar dolarlık kaynak ayırdıklarını söyledi.

IMF Başkanı Georgieva ve Dünya Bankası Başkanı David Malpass, Covid-19 salgınına ilişkin ortak basın toplantısı düzenledi. Salgının hızla yayıldığını ve küresel bir sorun oluşturduğunu dile getiren Georgieva, "Arz ve talebin önemli unsurlarını etkilediği için bu şokun alışılmadık bir durum olduğunu biliyoruz" dedi.

Georgieva, hastalık ve ölümlerin tedarik zincirinde aksamalara neden olduğuna işaret ederek, virüsü kontrol altına alma çabalarının da hareketliliği sınırladığını, tedarik zincirindeki kısıtlamalar ve sıklaşan kredilerle iş yapma maliyetinin yükseldiğini anlattı.

"Küresel büyüme geçen yılki seviyenin altına inecek"

Talebin de yüksek belirsizlik nedeniyle etkilendiği aktaran Georgieva, artan ihtiyati tedbirler, virüsü kontrol altına alma çabaları ve yükselen finansal maliyetlerin harcama kabiliyetini azalttığını ve salgının tüm bu etkilerinin sınırları aştığını ifade etti. Georgieva, küresel finansal sistemin 2008'deki küresel finansal kriz öncesi döneme göre çok daha dirençli ve sağlam olduğunu belirterek, "Küresel büyüme 2020'de geçen yılki seviyelerin altına inecektir ama bunun ne kadar düşeceğini ve etkilerinin ne kadar süreceğini öngörmek zor" dedi. Arz ve talep şoklarına karşı makro-finance politikalarıyla gerekli olabileceğini vurgulayan Georgieva, finansal istikrara yönelik risklerin dengelenmesi için yeterli likiditeye de ihtiyaç olduğu dile getirdi.

Georgieva, "Durum hızla gelişiyor ve şartlar gerektiriyorsa salgına daha güçlü ve koordineli bir yanıt vermeye hazır olmalıyız" diye konuştu.

IMF'nin destek talep edebilecek düşük geliri ve gelişmekte olan ülkeler için acil durum finansman kaynağı ayırdığını belirten Georgieva, "Üyelerimizin cömertliği sayesinde, toplam 1 trilyon dolarlık kredi kapasitemiz var. Düşük ve orta gelirli ülkeler için bir IMF programına ihtiyaç duymadan ulaşabilecekleri 50 milyar dolarlık acil durum finansmanına sahibiz" dedi.

Dünya Bankası Başkanı David Malpass de Dünya Bankası Grubu'nun da Covid-19 salgınına karşı 12 milyar dolarlık yardım paketini devreye aldığını hatırlatarak, bankanın gelişmekte olan ülkelerin ihtiyaçları doğrultusunda salgına karşı hızlı ve esnek yanıtlar vermeye çalıştığını söyledi.

yüzde 80'inin ayda 2 bin 500 sterline kadar devlet tarafından karşılanacağını duyurdu.

Hangi önlemler alındı?

İngiltere'nin aldığı diğer önlemler şöyle:

✓ Hükümet büyük şirketlerden hisse satın alacak, böylece nakit girdisi sağlanacak

✓ KOBİ'lere 5 milyon sterline kadar, ilk altı ayı faizsiz kredi verilecek.

✓ Turizm ve hizmet sektörüne uygulanan vergiler 2020 için kaldırılacak, böylece bu sektörde istihdam edilen yaklaşık 6 milyon kişinin de korunması hedefleniyor.

✓ Ülkenin en küçük 700 bin firmasına hibe olarak 10'ar bin sterlin nakit para verilecek.

✓ Konut kredisi ödemelerine üç ay ara verilecek.

FRANSA: Fransa'nın açıkladığı önlemler paketinin büyüklüğü de 345 milyar Euro'ya ulaştı. Bunun 300 milyar Eurosu devletin verdiği kredi garantisine karşılık

geliyor. 45 milyar Euro ise geçici olarak işten çıkarılan çalışanlar için kullanılacak.

Teşvik paketi çerçevesinde devlet bazı şirketleri satın da alabilir. Fransa'nın ulusal havayolu şirketi Air France, devletin kuracağı ilk şirketlerden biri olabilir. Paketle doğalgaz ve elektrik faturaları ile kiralar da gerekirse ertelenecek, işsizlik ücretlerini devlet ödeyecek.

İTALYA: Salgının en kötü vurduğu ülke olan İtalya'da 25 milyar Euro değerinde mali kurtarma paketi açıklandı ve Ekonomi Bakanı Roberto Gualtieri 'Kimse yalnız kalmayacak' sözü verdi. Başlıca önlemler arasında sağlık sistemine 1.1 milyar Euro, afetler ve salgınlarla mücadele eden sivil savunma mekanizmasına 1.5 milyar Euro sağlanması yer alıyor.

Serbest çalışanlara tek seferlik 500 Euro

Serbest çalışanlara tek seferlik 500 Euro ödeme ve şirketlerin çalışanlara tazminat ödemelerini yapması, işten çıkarmaların durdurulması ve karantina sırasında çalışmaya

devam eden İtalyanlara bonus ödemeleri de pakete dahil olması beklenen diğer önlemler.

Krizin vurduğu şirketlere verilen kredilere teminat sağlanması, kredi ve ipotek ödemelerinin ertelenmesi de henüz detayları açıklanmayan pakete dahil olabilir. Çocuklar nedeniyle evde kalanlara, taksi sürücülerine ve posta hizmeti çalışanlarına ayrıca finansal destek olacağı belirtiliyor. Ayrıca ulusal havayolu şirketi Alitalia'nın kurtarılması için de fon ayrılması bekleniyor.

PORTEKİZ: 9.2 milyar Euroluk destek paketi açıklandı. Paketin büyüklüğü ülke GSYH'sinin yüzde 4.3'üne denk geliyor. 5.2 milyar Eurosu mali teşviklere, 3 milyar Eurosu devlet destekli kredi teminatlarına ve 1 milyar Eurosu SGK ödemelerine ayrılacak. Salgından etkilenen çalışan ve şirketlere likidite sağlanacak.

JAPONYA: Japonya hükümeti ilk olarak KOBİ'ler için 4.1 milyar dolar değerinde bir paket açıkladı. Ülkede ayrıca sağlık tesisleri fonları ve çocuklar nedeniyle evde kalması gereken bireylere destekler de yapılacak.

Ayrıca Başbakan Shinzo Abe'in 193 milyar dolar büyüklüğünde bir teşvik paketi

üzerinde çalıştığı belirtiliyor. Pakette hane halklarına ve turizm sektörü şirketlerine nakit ödemeler de yer alabilir.

İSPANYA: İspanya'da da 200 milyar Euroluk bir paket açıklandı. Yardım paketinin yarısı şirketlere verilecek devlet teminatlı kredilere ayrılacak, kalan kısmı da kredi ve yardımlar için kullanılacak. Bu paketin 117 milyar Eurosu devletten, kalanı özel şirketlerden gelecek. Yardımlar OHAL ilan edilen 14 Mart'tan itibaren geriye dönük uygulanacak.

Mortgage ödemeleri askıya alındı

Geçici olarak işten çıkartılanlara yardım ödemeleri devam edecek ve salgın ve önlemlerden etkilenen kişilerin mortgage ödemeleri askıya alınacak. İspanya'da 47 milyon kişi kısmi karantina altında yaşıyor. Ölü sayısının İtalya'dan sonra en hızlı arttığı İspanya'da sağlık çalışanlarına yarısı Çin'den yardım olarak gelen 1 milyon cerrahi maske dağıtıldı.

KANADA: Hükümetin Kanadalı şirketlerin bu krizi atlattığı için 27 milyar Kanada doları (yaklaşık 19 milyar dolar) değerinde dev bir yardım paketi açıklaması bekleniyor.

Başbakan Trudeau bu krizin haftalar hatta aylar sürebileceğini ifade etti ve beş haftalığına kapanan parlamentonun üyelerini 'hızla geçirilmesi gereken yasalar için geri çağırabileceklerini' söyledi.

ROMANYA: Azınlık hükümeti ülke GSYH'sinin neredeyse yüzde 2'sine denk gelen bir paket açıklanacağı belirtildi. Maliye Bakanı Floein Citu "Almanya, İspanya ya da Fransa değiliz, ama önümüzdeki üç ay boyunca GSYH'nin yüzde 2'sine denk gelen bir paket olacak, şirketlerimizin bu dönemi atlattığına yardımcı olacağını umuyoruz" dedi.

İSVİÇRE: İsviçre Federal Konseyi, koronavirüsten zarar gören şirketler ve işçileri desteklemek için 32 milyar İsviçre frangı tutarında yeni yardım paketi açıkladı. Konsey'in başkent Bern'de yapılan toplantısının ardından yapılan açıklamada, 13 Mart'a ilan edilen 10 milyar frank tutarındaki yardım paketinin artırılmasına karar verildiği belirtildi. Buna göre, Kovid-19 nedeniyle zarar gören şirket ve çalışanlar için 32 milyar franklık ilave kaynak oluşturulduğu belirtildi.

Böylelikle, iki aşamada duyurulan ve toplam 42 milyar frangı bulan yardım paketi İsviçre tarihinin rekoru olarak kayıtlara geçti.

IMF'DEN 6 MADDEDE TESPİT VE ÖNERİLER

Uluslararası Para Fonu (IMF) Baş Ekonomisti Gita Gopinath, koronavirüsün küresel ekonomi üzerindeki olumsuz etkilerine ve alınabilecek ekonomik önlemlere dair çarpıcı bir yazı kaleme aldı.

Salgının ekonomiye etkisinin önceki kriz ve salgınlardan daha derin olduğuna dikkat çeken Gopinath, hükümetlerin ve politika yapıcılarının acil önlemler almaması durumunda birçok şirketin iflas edebileceğine ve insanların işlerini kaybedebileceği uyarısında bulundu.

Bir borç krizinin ortaya çıkabileceğine ve dış finansmana bağımlı ülkelerde ani duruşlar olabileceğine işaret eden Gopinath'ın IMF'nin resmi sitesinde yayımlanan yazısından satır başları şöyle:

1- ÖNCEKİLERDEN FARKLI

Önceki krizlerden farklı arz ve talep şoklarından kaynaklı olarak bu sağlık krizinin ekonomiye ciddi olumsuz etkileri olacak.

Salgın döneminde ekonomiyi desteklemek için büyük hedeflenmiş politikalara ihtiyaç var. Hedef, geçici krizin insanlara ve şirketlere işsizlik ve iflaslar yoluyla kalıcı zarar vermesini engellemek olmalı.

Salgının insani maliyeti, endişe verici boyutlara ulaşmış durumda ve giderek daha fazla ülkeye yayılıyor.

2- 2008 KRİZİNDEN ÇOK DAHA KÖTÜ

✓ Salgının en çok etkilediği ülkelerde ekonomik sonuçlar şimdiden gözle görülür seviyeye ulaştı. Örneğin Çin'de, imalat ve hizmet sektöründe faaliyet şubatta dramatik biçimde geriledi. Durum, 2008 Küresel Finans Krizi'nden ve diğer salgınlardan daha kötü.

✓ İnşaat malzemeleri gibi kuru dökme yük taşımacılığında arz ve talep, küresel finansal krizin en şiddetli evresindeki benzer şekilde düştü.

✓ Emek arzı düştü çünkü insanlar salgından ya zarar gördüğü ya da kendilerini korumak ya da okullar kapatıldığı için

3- BORÇ KRİZİ ORTAYA ÇIKABİLİR

✓ Tüketicilerin ve şirketlerin borçlarını zamanında geri ödeyemeyeceği gerekçesiyle bankalarda kredi faizleri artıyor, finansal koşullar sıklaşıyor. Daha yüksek

Koronavirüs salgınının küresel ekonomide hem arz hem de talep şoku yarattığına ve önceki krizlerden farklı olduğuna dikkat çeken IMF Baş Ekonomisti Gita Gopinath acil önlemler alınmaması durumunda şirket iflaslarının ve işten çıkarmaların olacağı uyarısında bulundu.

borç alma maliyeti, düşük faiz yıllarında birikmiş olan finansal kırılganlık üzerinde baskı oluşturacak. Bu durum, borçların çevrilememesi riskini artırıyor. Kredilerdeki bir düşüş, arz ve talep şoku kaynaklı ekonomik gerilemeyi büyütebilir.

4- SERMAYE HAREKETLERİNE MÜDAHALELER OLABİLİR

✓ Arz ve talep şoku birçok ülkede eş anlı yaşanınca, uluslararası ticaret ve finansal bağlantılar yoluyla daha büyük etkilere neden olabilir, bu da küresel ekonomik faaliyete daha çok zarar verebilir. Dış finansmana bağımlı ülkeler, ani duruş riski ile karşı karşıya kalabilir ve bu durumda döviz piyasalarına müdahale etme ve geçici olarak sermaye hareketlerine geçici olarak kontrol getirebilirler.

✓ Hükümetler ve politika yapıcılar, süreceyten etkilenen hane halklarına ve şirketlere yardımcı olmak için somut kapsamlı ve hedefli mali, parasal ve finansal önlemler alıp uygulamalı.

✓ Zarar gören hane halklarına ve şirketlere nakit desteği, ücret teşviği, vergi indirimleri verilerek ayakta kalmaları sağlanabilir. İtalya'nın salgından etkilenen bölgelerdeki şirketler için vergi ödemelerinde son ödeme tarihlerini uzatması ve işsiz kalanlara gelir desteği sunmak için ücret destek fonunu genişletmesi, bu politikalara örnek olarak verilebilir.

5- İŞSİZLİK SİGORTASINDA SÜRE ARTABİLİR

✓ İşten atılanlar için işsizlik sigortası, işsizlik maaşında süre ve miktar artışı yoluyla ve şartlar esnetilerek geçici olarak güçlendirilebilir.

✓ Devletler ücretli hastalık ve aile izinle-

rine finansal destek olmayı değerlendirmeli, hastalık ya da çocuk bakımı nedeniyle evde kalmak zorunda olanların salgın sırasında işlerini kaybetme korkusu yaşamamaları sağlanmalı.

6- HÜKÜMETLER KREDİ GARANTİLERİ VERMELİ

✓ Merkez bankaları, işlerinde sert bir bozulmaya karşı daha az hazırlık olabilecek özellikle küçük ve orta ölçekli firmalara kredi verenler olmak üzere bankalara ve diğer finans şirketlerine bol likidite sunmak için hazır olmalı. Hükümetler, bu firmaların yakın dönemli likidite ihtiyaçları için geçici ve hedefli kredi garantileri sunabilir, borçların vadesi geçici olarak uzatılabilir.

✓ Faiz indirimleri ve varlık alımları yoluyla daha geniş parasal teşvikler, güveni artırıp finansal piyasaları destekleyebilir.

✓ Uluslararası toplum, koordineli hareket etmeli ve sınırlı sağlık kapasitesi olan ülkelere yardım etmeli. IMF bu nedenle, düşük gelirli gelişmekte olan ülkeler için 50 milyar dolarlık acil finansman kaynağı ayırdı.

İnsanlar ve firmalar için acil destek sağlanmalı

Diğer yandan IMF tarafından yayınlanan "politika notu" belgesinde, maliye politikası ile ekonomik olarak etkilenen insanlar ve firmalar için acil destek sağlanması önerildi. IMF'nin politika önerilerine paralel olarak Başkan Kristalina Georgieva'da IMF blogunda bir yazı yayımladı. Hem politika setinde, hem de IMF başkanının blog yazısında, IMF'nin toplamda 1 trilyon dolarlık bir kredi hacmini oluşturmak için hazır olduğu belirtildi.

IMF politika notunda, uzun süreli ekonomik hasarı önlemek için de ilave bir mali teşvik politikası geliştirilmesi önerildi. Müdahalenin finansal istikrar, bankacılık sisteminin sağlamlığı ve ekonomik aktivitenin sürdürülmesi arasında denge kurarak yapılması tavsiye edildi. Çalışmada "Merkez bankaları finansal koşulların sıklaşmasını önleyerek, hanehalkı ve firmaların borçlanma maliyetlerini düşürerek ve piyasa likiditesini sağlayarak talebi ve güveni desteklemelidir. Maliye politikası, ulaşılması zor kayıt dışı sektörler de dahil olmak üzere, en çok etkilenen kişi ve firmalara önemli ölçüde destek sağlamak için adım atmalıdır. Düzenleyici kuruluşlar ise finansal istikrar ve bankacılık sisteminin sağlamlığını korumalı" denildi.

FABRİKALARA 7 UYARI

Sanayi ve Teknoloji Bakanlığı, salgına karşı üretim tesislerine gönderdiği uyarı yazısında, uyulması gereken kuralları, ateş ölçüm takip kayıt, beyan, hijyen 1.5 metre, iş sürekliliğini sağlama ve bilgilendirme ana başlıklarıyla yedi kategoride ilettiler.

Sanayi ve Teknoloji Bakanlığı, üretim tesislerine, yeni tip koronavirüs (Kovid-19) salgınına karşı çalışanların korunması amacıyla alınacak tedbirlere ilişkin yazılı uyarıda bulundu.

Yedi ana kategoriden oluşan uyarı listesinde, ateş ölçüm, takip kayıt, beyan, hijyen, 1.5 metre, iş sürekliliğini sağlama ve bilgilendirme ana başlıkları yer aldı.

Kovid-19 salgını tedbirleri kapsamında, organize sanayi bölgeleri, fabrikalar ve teknoparklar gibi üretim merkezlerine dağıtılmak üzere uyulması gereken kurallara ilişkin bilgi notu hazırlandı.

Söz konusu nota, buralarda çalışanların korunmasının etkin tedbirlerle mümkün olacağı belirtilerek, ateş ölçüm, takip kayıt, beyan, hijyen, 1.5 metre, iş sürekliliğini sağlama ve bilgilendirme başlıklarındaki kurallara uymanın önem taşıdığı ifade edildi.

"Çalışanlar arasında en az 1.5 metre mesafe olmalı"

Bilgi notunda uyulacak yedi temel kural şöyle sıralandı:

● **ATEŞ ÖLÇÜM KURALI:** İş yerine girişlerde istisnasız tüm çalışanların ateşi ölçülmeli. Bilim Kurulu'nun belirlediği 37.8 derecenin üzerinde ateşi olanlar iş yeri ortamına

girmemeli. Ateş ölçen yetkililer çalışanlarla temas etmeksizin zorunlu olarak maske, gözlük ve eldiven kullanmalı. Ateş, öksürük ve nefes darlığı gibi solunum sistemi, enfeksiyon semptomları olanlar çalıştırılmamalı.

● **TAKİP KAYIT KURALI:** Çalışanlar serviste, ofiste, yemekte ve çalışma alanlarında kendileri için belirlenmiş yerleri kullanmalı. Herhangi bir olumsuzluk durumunda test edilecek kişilerin kolaylıkla tespit edilebilmesi için tüm çalışanlar kendi yerlerinde oturmalı ve aynı kişilerle temas etmeli.

● **BEYAN KURALI:** Son 14 günde yurt dışından gelmiş kişilere veya Kovid-19 tanısı olanlara temas ettiklerini belirten çalışanlara, verecekleri yazılı beyanlarına dayalı izin kullandırılabilir.

● **HİJYEN KURALI:** İş yerlerinde sabun, dezenfektan ve kolonya gibi hijyen ürünleri tüm alanlarda bulundurulmalı. Hijyen ürünlerinin tüm çalışanlar tarafından sıkça kullanımı teşvik edilmeli. Çalışanlar işe başlamadan önce ve çalışma süresince belirli aralıklarla en az 20 saniye boyunca ellerini su ve uygun dezenfektanla yıkamalı. Servis hizmetlerinden faydalanan veya ortak kullanım alanlarında vakit geçiren çalışanların sık kullanılan yüzeylerle teması mümkün olduğunca azaltılmalı. İş yerleri belirli aralıklarla pencere açılarak havalandırılmalı.

● **1.5 METRE KURALI:** Çalışanlar arasındaki mesafe en az 1.5 metre olmalı. Üretim alanları, çalışma masaları, yemekhaneler gibi tüm alanlarda bu kural uygulanmalı. Yakın teması ve kalabalığı önlemek için yemek saatleri düzenlenmeli. Zorunlu haller dışında asansörler kullanılmamalı, zorunlu hallerde ise yalnızca tek kişi asansöre binmeli. Yakın mesafede çalışma zorunluluğu bulunan kişiler sıkça değiştirmek koşuluyla maske kullanılmalı. Toplantılar dijital platformlara taşınmalı.

● **İŞ SÜREKLİLİĞİNİ SAĞLAMA KURALI:** Mal ve hizmet üretimi önem sırası belirlenerek, faaliyetler kritik ve kritik olmayan olarak gruplandırılmalı. Yedek tedarik yolları belirlenmeli. Vardiya sistemi veya çalışma saatlerinde yapılacak değişiklikler tespit edilmeli. Çalışanların psikososyal durumları takip edilmeli. İş yerinin faaliyetlerini sürdürmesini sağlayacak şekilde asgari çalışan sayısı belirlenmeli. Mevcut çalışanlar arasında bir virüs vakasının görülmesi durumunda kişinin temas ettiği herkes karantinaya alınarak Sağlık Bakanlığına bildirilmeli. Uygun durumdaki emekli ya da eski çalışanlar belirlenerek, iş yeri faaliyetlerinin aksamaması durumunda işe geri çağırılmalı.

● **BİLGİLENDİRME KURALI:** Sağlık, Aile Çalışma ve Sosyal Hizmetler ile Sanayi ve Teknoloji bakanlıklarınca yayımlananlar başta ol-

mak üzere, bilgilendirici görsel ve videoların tamamı sık kullanılan alanlarda sergilenmeli. Çalışanlara iş sağlığı ve güvenliği eğitimleri "uzaktan eğitim" şeklinde verilmeli.

İş yerlerinde pandemi sorumlusu belirlenmeli

Diğer yandan Türkiye'de koronavirüs vakasına rastlanmasının ardından, hastalığın yaygınlaşmasının önlenmesine yönelik girişimler öne çıktı. Kültürel ve sosyal faaliyetlerin kısıtlanırken, toplantılar ertelendi, Hastalıktan korunmak için iş yerlerine yapılan en önemli tavsiye, bütün alanlarda hijyen kurallarına uyulması ve bu konuda çalışanların bilinçlendirilmesi ve sürekli takip oldu.

Hacettepe Üniversitesi Öğretim Üyesi Prof. Dr. Mehmet Ceyhan, bütün iş yerlerinin "pandemi sorumlularının" belirlenmesini ve bu kişilerin alınan önlemleri sürekli takip etmesini önerdi. Ceyhan, iş yerlerinde çalışanların ortak kullanım alanlarındaki temas noktalarının dezenfektanlar ile günde iki kez silinmesini ve havalandırılmasını tavsiye etti. Ceyhan, olası şüphelilerin de hızla izole edilerek sağlık kuruluşlarına ulaştırılması, bu kişiyle temas edenlerin de tıbbi tetkiklerinin yapılması gerektiğini vurguladı.

Mehmet Ceyhan, çalışılan ortamların da ev gibi deterjan ve detarjanlı bezlerle siline-

bileceğini, ortak kullanım alanları, kapı kolları gibi çok dokunulan kısımların hijyeninin önemli olduğunu vurguladı. Ceyhan, firmaların temizlik, şüpheli bir durumda şüpheli kişinin hangi hastaneye götürüleceği vb. bilgileri önceden alıp planlama yapmasını, tatbikat gerçekleştirilmesini önerdi.

"Planlamalar olmazsa karmaşa gibi durumlar olur"

Pandemi sözkonusu olduğunda, tavsiye edilen modelin "pandemi sorumlusu atamak" olduğunu belirten Ceyhan, bunun sırayla da yapılabilecek bir görev olduğunu, sorumlu kişinin temizlik, kişilerin davranışı, bilgi verilmesi, koordinasyon sağlanması gibi basit görevi denetleyip uygulatacağını anlattı.

İşletmelerin önceden en yakın sağlık kuruluşu, nasıl iletileceği, hangi birime götürüleceği konusunda bilgi ve hazırlık yapması gerektiğini belirten Ceyhan, "Varsayalım çalışanlardan birinin aniden ateşi ve öksürüğü başladı. O kişi hekime gidene kadar hemen o ortamdan uzaklaştırılması lazım. Orası neresi, bir yer belirleyecek. Bu planlamalar olmazsa, karmaşa ve ne yapacağını bilememe gibi durumlar olur. Büyük iş yerlerini, AVM ve plazaları düşününce çok karmaşık ve kalabalık yerler. Hepsinin bu hazırlıkların yapılması lazım. Yeteri kadar temizlik malzemesi vb. alımların yapılması gerekir" dedi.

Mehmet Ceyhan, grip için yapılan ve iki yılda bir güncellenen pandemi planlarının bu konuda bir rehber olduğunu belirtti.

"Hekimler, firma yönetim ve çalışanlarına eğitim vermeli"

Gazi Üniversitesi Öğretim Üyesi Prof. Dr. Esin Şenol ise bulaşma riski bulunan hastaların işe gelmemesinin en koruyucu yönlerden biri olduğunu belirterek, firmaların bu konuda planlama yapmasını, belirti gösteren kişilerin işe gelmemesinin sağlanmasını önerdi. Çok sayıda firmanın iş yeri hekimi çalıştırdığını belirten Şenol, hekimlerin firma yönetim ve çalışanlarına eğitim vermesinin sağlanmasının yararlı olacağını vurguladı.

Hastanelerin şüpheli hasta gelmesi durumunda ne yapacağına dair talimatlandırıldığını, hemen hemen bütün hastanelerin hazırlık yaptığını kaydeden Şenol, "Tanı kitleri sayesinde yarım gün içinde

kesin tanı konuluyor. Bu nedenle bir şüpheli geldiğinde, o kişiyle temas edenlerin kesin tanı sonuna kadar tecrit edilmesi büyük bir zaman kaybı olmayacaktır" dedi.

Esin Şenol, hem organizasyon, hem de bireysel olarak kişilerin temizliğine dikkat etmesinin, temastan kaçınmasının, mesafeli duruşların hastalığın yayılmaya karşı önlem olduğunu hatırlattı.

149 bin 382 iş yeri faaliyetlerine ara verdi

Bu arada İçişleri Bakanlığı, Koronavirüs Tedbirleri Genelgesi kapsamında 149 bin 382 iş yerinin geçici süreliğine faaliyetlerine ara verdiğini, tedbir kararına uymayan 187 iş yerinin tekrar kapatıldığını ve 37 işletmecinin hakkında suç duyurusunda bulunulduğunu bildirdi.

Bakanlıktan yapılan açıklamaya göre dünyayı tehdit etmeyi sürdüren ve Dünya Sağlık Örgütü tarafından "pandemi" olarak nitelendirilen koronavirüs (Kovid-19) salgınından vatandaşları korumak ve yayılmasını engellemek amacıyla İçişleri Bakanlığınca 81 valiliğe "Koronavirüs Tedbirleri" konulu art arda genelgeler gönderildi.

Genelgeler kapsamında ülke genelinde 15-18 Mart tarihlerinde 2 bin 716 bar, 2 bin 16 birahane, 8 bin 470 çalgılı/müzikli lokanta/kafe, 3 bin 841 çay bahçesi, 6 bin 21 dernek lokali, 340 diskotek, 549 gazino, 133 gece kulübü, 109 gösteri merkezi, 1338 hamam, 1233 her tür kapalı çocuk oyun alanı (AVM ve lokantalar içindekiler dahil), 4 bin 92 her türlü oyun salonu (atari ve playstation gibi), 8 bin 73 internet kafe, 3 bin 134 internet salonu, 18 bin 26 kafeterya, 57 bin 377 kahvehane, 470 kaplıca, 643 kır bahçesi, 13 bin 726 kiraathane, 62 konser salonu, 174 lunapark, 711 masaj salonu, 582 nargile kafe, 908 nargile salonu, 3 bin 740 nişan/düğün salonu, 282 pavyon, 399 sauna, 444 sinema, 503 SPA, 3 bin 481 spor merkezi, 419 taverna, 95 tiyatro, 583 yüzme havuzu, 4 bin 692 taziye evi olmak üzere 149 bin 382 iş yeri faaliyetlerine ara verdi.

Denetimlerde tedbir kararına uymayan 187 iş yeri tekrar kapatıldı, bunlardan 150'sine idari işlem yapılarak para cezası uygulandı.

Ayrıca, 37 işletmecinin hakkında Türk Ceza Kanunu'nun ilgili maddeleri uyarınca cumhuriyet başsavcılıklarına suç duyurusunda bulunuldu.

Alacak sigortası şirketi Euler Hermes'in tahminlerine göre koronavirüsün mal ve hizmet ticaretinde yaşatacağı kayıplar devasa boyutlara ulaşacak. Şok etkisi öncü göstergelerde görünüyor. 2020 yılının ilk ve ikinci çeyreğinde sırasıyla yüzde 2.5 ve yüzde 1 düşüş bekleniyor.

Euler Hermes dünya ticaretini etkisi altına alan koronavirüs ile ilgili üçüncü raporunu yayımladı. Geçtiğimiz yıl ABD ve Çin arasında yaşanan ticaret gerginliğinin, küresel ticaretin büyüme hızını 2009'dan beri görülen en düşük seviyeye çekmesinin ardından, koronavirüsün de bu yıl ticaretin önünde büyük bir bariyer oluşturması bekleniyor. Euler Hermes'in hesaplamalarına göre virüse karşı alınan önlemler, mal ticaretinde yüzde 0.7'lik gümrük vergisi artışına eşit bir etki

yarattı. Bu oran ile birlikte küresel ticaret, 2019 yılındaki ABD ve Çin arasındaki ticari gerilimden gördüğü zararı bu yıl sadece ilk çeyrekte görmüş oldu.

Turizmde 125 milyar dolarlık kayıp bekleniyor

Euler Hermes'in tahminlerine göre virüs sebebiyle mal ve hizmet ticaretinde yaşanacak kayıplar çeyreklik bazda 320 milyar dolara ulaşabilir. Bu kaybın, ABD ve Çin arasında geçtiğimiz sene yaşanan ticari

gerilimin, küresel gümrük vergisi oranları üzerinde yarattığı yıllık etkiye benzer olacağı anlamına geliyor. Raporda Çin ve İtalya'da alınan tecrit önlemlerine ek olarak diğer ülkelerden de daha sınırlı önlemlerin alınacağı belirtiliyor. Önümüzdeki dönemde Çin ve Avrupa'dan gelebilecek olan talep yavaşlamasından dolayı oluşacak ihracat kayıplarının Nisan sonunda 161 milyar dolara ulaşması bekleniyor. Virüs etkisiyle, turizm sektöründe küresel çapta toplam 125 milyar dolarlık, ulaşım hizmet-

lerinde ise 33 milyar dolarlık bir ihracat kaybı öngörülüyor.

Konteynır sayısında 350 binden fazla azalma var

Göstergelere göre 2020 yılının ilk ve ikinci çeyreğinin ticaret hacminde çeyreklik bazda yıllandırılmış olarak düşüş bekleniyor. Bu yılın ilk çeyreğinde bu hacimde yüzde 2.5'lik bir düşüş olması, ikinci çeyrekte de düşüşün kesinlikle devam etmesi öngörülüyor. Uluslararası Deniz Ticaret Odası tahminine göre koronavirus salgını nedeniyle küresel ticarete kullanılan konteynır sayısında 350 binden fazla azalma görülüyor. Avrupa Komisyonu'na göre son dört haftada Çin'den yola çıkan konteynır gemilerinde yüzde 49 düşüş yaşandı. Euler Hermes, tüm göstergelerden yola çıkarak 2020 yılının ikinci yarısında iyileşmenin başlayacağına işaret ederken küresel ticari büyüme tahminini yüzde 0.4 olarak güncelledi.

Güçlü dolar ve düşük emtia fiyatları ile düşük talebin devam etmesi 2020 yılında nominal ticaretin resesyonda kalmasına neden olabilir. Artan belirsizliklerle ve doların değer kazanmasıyla birlikte bu durum fiyatları aşağı çekebilir. Yılın ilk yarısında ticari hacimde de daralma bekleyen Euler Hermes, küresel ticaret hacminin yüzde 1.5 azalmasından sonra yılın tamamı için bir daralmaya işaret ediyor.

51 günde 42 milyar dolarlık yabancı çıkışı yaşandı

Bu arada Uluslararası Finans Enstitüsü (IIF), corona virüsü salgınının etkisiyle 21 Ocak-11 Mart döneminde 51 günde gelişmekte olan ülkelerin hisse ve tahvil piyasalarından 41.7 milyar dolarlık yabancı çıkışı yaşandığını açıkladı. Bu rakam, 8 Eylül 2008'de küresel finansal krizin başlamasının ardından ilk 51 gününde gelişmekte olan piyasalardan çıkan sıcak para miktarını ikiye katladı.

IIF Baş Ekonomisti Robin Brooks, "Bu çok büyük bir rakam. Gelişmekte olan piyasalar için finansal koşullarda diğer bir büyük sıkılaşma anlamına geliyor çünkü bu bir ani duruş" değerlendirmesinde bulundu.

Financial Times, 41.7 milyar dolarlık çıkışın büyük kısmının hisse senedi piyasalarından olduğunu aktarırken, "Yatırımcılar gelişmekte olan ülke şirketlerinin bu sene

beklenen küresel ekonomik yavaşlamadan sert şekilde etkileneceğinden korkuyor" ifadelerine yer verdi.

Tahvillerin de değeri düştü

Brooks, "Son yıllarda gelişmekte olan ülkelerin yollarında çok sayıda tümsek var ve bu sıralar güvenli limanlara yönelik önceki zamanlardan daha çok" dedi.

Salgının ilk ayında az da olsa gelişmekte olan tahvil piyasalarına yabancı girişi olurken, son dönemde tablo değişti ve tahvilde de net çıkış gözlemlendi. Bu gelişmeye paralel olarak gelişmekte olan ülke tahvillerinin fiyatı düşerken faizler yükseldi. 21 Ocak-4 Mart döneminde yüzde 1,7 artan JPMorgan Gelişmekte Olan Piyasalar Tahvil Endeksi, 4-11 Mart döneminde yüzde 5.2 değer kaybetti.

S&P'den Euro Bölgesi için resesyona uyarısı

Uluslararası kredi derecelendirme kuruluşu Standard & Poor's (S&P), koronavirusun yayılmasını geciktirme aşamasının ve virüse yönelik önlemlerin Euro Bölgesi ekonomisini bu yılın ikinci yarısında teknik resesyona sürükleyebileceğini bildirdi.

S&P, salgının Euro Bölgesi ekonomisine etkisine ilişkin, "Euro'nun düzensiz değer kazanımı Covid-19'dan daha uzun süreli ekonomik zarar verebilir" başlıklı bir rapor yayımladı.

Raporda, Covid-19 salgınının yayılmasını geciktirme aşamasının ve kontrol altına almaya yönelik önlemlerin Euro Bölgesi ekonomisini bu yılın ilk yarısında teknik bir resesyona sürükleyebileceği ifade edildi.

Euronun düzensiz bir şekilde değer kazanmasının kalıcı olması durumunda 2021'de büyümeye en büyük tehdit haline gelebileceğine dikkati çekilen raporda, Euro ve ABD faiz oranları arasında daralan farkın Euro üzerinde yukarı yönlü bir baskı oluşturduğu aktarıldı.

Raporda, Avrupa'ya büyük bir para akışı olmazsa bu durumun önümüzdeki aylarda Atlantik boyunca dalgalı sermaye akışına neden olabileceği belirtildi.

"Fırtına tablosu"

Söz konusu raporda görüşlerine yer verilen S&P Avrupa, Orta Doğu ve Afrika Başekonomisti Sylvain Broyer, yükselen hisse senedi piyasaları ve petrol fiyatlarındaki keskin dalgalanmaların Avrupa ekonomisi için gittikçe artan "fırtına tablosu"na katkı sunduğunu ifade etti.

Broyer, "Virüsün zirve zamanlamasına ilişkin belirsizlik, kredi itibarındaki olası ikinci aşama etkiler, maliye ve para politikası yanıtlarındaki etkililik ve koronavirüsün Avrupa'nın ticari ortaklarına, özellikle ABD'ye daha fazla yayılması, Avrupa'nın ekonomik görünümü için büyük bir risk oluşturuyor" değerlendirmesinde bulundu.

Moody's'den büyüme tahminlerine revizyon

Uluslararası kredi derecelendirme kuruluşu Moody's de koronavirüsün yayılmasının bu yılın ikinci çeyreğinde birçok ekonomiyi olumsuz etkilemesinin beklendiğini belirterek, aralarında Türkiye'nin de bulunduğu bir dizi ülkenin 2020 büyüme tahminlerini düşürdü. Açıklamada Türkiye için büyüme tahmininin yüzde 3'ten yüzde 2.5'e çekildiği kaydedildi. Moody's'ten yapılan açıklamada, bu yılın ikinci çeyreğinde birçok ekonominin koronavirüs salgınından olumsuz yönde etkilenmesinin beklendiği, ekonomik aktivitenin normale dönüşünün ise virüsün yayılmasının ne zaman durdurulabileceğine bağlı olduğu kaydedildi. Açıklamada, son dönemde otoritelerden yapılan açıklamaların ışığında merkez bankalarının ve uluslararası kurumların politika adımlarının güçlü olmasının öngörüldüğüne işaret edildi.

Moody's'in açıklamasında ayrıca önde gelen ekonomilere ilişkin 16 Şubat'ta yapılan tahminlerin düşürüldüğü aktarıldı.

Gelişmiş ekonomilerin bu yıl için büyüme tahmininin yüzde 1.3'ten 1'e, ABD'nin büyüme tahmininin yüzde 1.7'den 1.5'e, Euro Bölgesi'nin büyüme tahmininin ise yüzde 1.2'den 0.7'ye düşürüldüğü kaydedilen açıklamada, Japonya'nın yüzde 0.3'ten yüzde 0'a, Almanya'nın yüzde 1'den yüzde 0.3'e, İngiltere'nin yüzde 1'den yüzde 0.9'a, Fransa'nın yüzde 1.3'ten yüzde 1.1'e ve İtalya'nın büyüme tahmininin yüzde 0.5'ten eksi 0.5'e düşürüldüğü belirtildi. Açıklamada, bu yıl Avustralya için ekonomik büyüme öngörüsünün ise yüzde 1.8'den yüzde 1.6'ya, Güney Kore için yüzde 1.9'dan yüzde 1.4'e indirildiği bildirildi.

Kredi derecelendirme kuruluşunun açıklamasında ayrıca, gelişmekte olan ekonomilerin 2020 yılına ilişkin büyüme beklentisinin de yüzde 4.2'den yüzde 3.8'e indirildiği vurgulandı. Açıklamada, 2020 yılı için Çin'in büyüme tahmininin yüzde 5.2'den yüzde 4.8'e, Hindistan'ın yüzde 5.4'ten 5.3'e, Brezilya'nın yüzde 2'den yüzde 1.8'e, Rusya'nın yüzde

1.5'ten yüzde 1.3'e, Meksika'nın yüzde 1'den yüzde 0.9'a, Güney Afrika'nın yüzde 0.7'den yüzde 0.4'e çekildiği kaydedildi.

Fitch: Büyük ekonomiler durma noktasına geldi

Uluslararası kredi derecelendirme kuruluşu Fitch Ratings ise yeni tip koronavirüs salgınının küresel ekonomiyi baskılayacağını açıkladı. Fitch Ratings'ten yapılan açıklamada, salgının küresel büyümeyi olumsuz etkilediği vurgulandı. Küresel resesyona söz konusu olduğuna dikkat çekilen açıklamada, temel küresel büyüme tahmininin neredeyse yarı yarıya düşürüldüğü ve yüzde 2.5'ten yüzde 1.3'e indirildiği kaydedildi. Açıklamada, küresel ekonomik büyüklüğün bu yıl için daha önce öngörülen 850 milyar dolar seviyesinden daha düşük olacağı bildirildi.

Çin ekonomisine büyük şok

Acil durum makroekonomik politikalarının şu aşamada ekonomideki hasarları sınırlamaya yönelik olduğunun aktarıldığı açıklamada, söz konusu politikaların 2020'nin ikinci yarısında toparlanmaya yardımcı olması gerektiğinin altı çizildi. Açıklamada, Çin ekonomisindeki şokun çok ciddi olduğuna işaret edilerek, ülkenin gayrisafi yurtiçi hasılasının (GSYH) bu yılın ilk çeyreğinde bir önceki çey-

reğe göre yüzde 5'in üzerinde, yıllık bazda ise yüzde 1 düşmesinin muhtemel olduğu aktarıldı. Çin'deki vakaların çok keskin şekilde düştüğünün belirtildiği açıklamada, bu durumun yılın ikinci çeyreğinde belirgin bir ekonomik toparlanmaya imkân sağlayacağı ifade edildi. Açıklamada, tedarik zincirindeki aksamalar ve Çin ürünlerine olan talebin azalmasının etkilerinin özellikle Asya'nın geri kalanı ve Euro Bölgesi'nde derin bir şekilde hissedilmeye devam edeceği bildirildi.

Virüsün Çin dışında hızla yayılmasının seyahat ve turizm sektörlerinde keskin düşüşlere ve iş ile eğlenceye yönelik etkinliklerin iptaline neden olduğunun anımsatıldığı açıklamada, İtalya, İspanya ve Fransa gibi ülkelerin GSYH'lerinde gelecek aylarda büyük ölçüde düşüşe neden olabileceği kaydedildi.

Açıklamada, riskin kısa süre içinde salgının yayılmasıyla tüm büyük ekonomilerde ani durgunluğun görülmesinin olduğu belirtildi. Çin ekonomisinde yılın ikinci çeyreğinden itibaren toparlanma beklenmesine rağmen büyüme performansının bu yıl yüzde 3.7 düşeceğine işaret edilen açıklamada, İtalya ve İspanya GSYH'lerinin ise sırasıyla yüzde 2 ve yüzde 1 düşmesinin beklendiği ifade edildi.

Açıklamada, Euro Bölgesi'nin bu yıl yüzde 0.4 daralmasının beklendiğine dikkat çekilirken, virüs öncesi yüzde 2 olarak öngörülen

ABD ekonomisinin büyümesinin bu yıl yüzde 1 olarak tahmin edildiği ve GSYH'nin yılın ikinci çeyreğinde yüzde 0.5 düşmesinin öngörüldüğü kaydedildi.

Petrol fiyatı tahminleri

Fitch'in açıklamasında, geçen yıl yüzde 2.7 olan küresel büyümenin bu yıl yüzde 1.3'e düşmesinin beklendiği ve bu oranın 1990'ların başı ve 2001'de küresel ekonominin kötüye gittiği dönemlerden daha zayıf olacağı aktarıldı. Petrol fiyatlarına ilişkin tahminlerinde yer aldığı açıklamada, Brent petrolün fiyatının bu yıl varil başına ortalama 41 dolarda kalmasının beklendiği kaydedildi.

Açıklamada, Petrol İhraç Eden Ülkeler Örgütü (OPEC) ve OPEC dışı bazı ham petrol üreticisi arasındaki işbirliğinin çökmesi ve petrol arzına yönelik beklentilerin artmasıyla, 2021 yılı için daha önce 60 dolar olarak tahmin edilen petrol fiyatlarının varil başına ortalama 48 dolar olmasının beklendiği bildirildi.

OECD de büyüme tahminlerini aşağı çekti

Koronavirüs salgınının hali hazırda kayda değer insani acı ve büyük ekonomik bozulma yarattığını ve global ekonominin risk altında olduğunu ifade eden OECD, 2020 büyüme tahminini yüzde 2.9'dan 2.4'e düşürdü. Türkiye için ise büyüme beklentisi yüzde 3'ten yüzde 2.7'ye çekildi.

Yayınladığı "Koronavirüs: Dünya ekonomisi risk altında" başlıklı 'Ara Dönem Ekonomik Değerlendirmesi'nde Çin'de üretimin daralmasının dünyanın her yerinde hissedildiğini ve bunun Çin'in global tedarik zincirindeki önemli ve artan rolü yansıttığını ifade eden OECD, yaşanan gelişmeler sonrası global büyüme görünümünün oldukça belirsiz olmaya devam ettiğini vurguladı.

Çin'de salgının 2020 ilk çeyrek içinde tepe yapacağı ve diğer ülkelere yayılımın kontrol altına alınacağı öngörüsü ile yapılan değerlendirmelerin 2020 yılında global büyümenin Kasım 2019'da yayınlanan Ekonomik Görünüm raporundaki beklentinin 0.5 puan altında kalabileceğine işaret ettiğini belirten OECD, 2020'nin tamamında ise global büyümenin 2019'daki yüzde 2.9'dan 2.4'e gerileyeceğini öngördüklerini ifade etti. OECD, 2020 ilk çeyrekte global büyümenin muhtemelen negatif olacağını da belirtti.

Çin'de büyüme yüzde 5'in altına inecek

Çin için görünümünün kayda değer şekilde revize edildiğini belirten OECD, Çin'de büyümenin 2021'de yüzde 6'ya toparlanmadan önce bu yıl yüzde 5'in altına düşeceğini tahmin etti.

Koronavirüs salgınının güven, finansal piyasalar, turizm sektörü ve tedarik zincirlerinde bozulma etkilerinin G20 ülkelerinin tamamı için, özellikle Çin ile güçlü bağları olan Japonya, Güney Kore ve Avustralya için, aşağı yönlü revize edildiğini vurgulayan OECD, virüs salgınının etkilerinin beklendiği şekilde azalması halinde güveni ve gelirleri artırmaya yönelik politika adımlarının etkisi ile 2021 yılında global GYSH'da büyümenin yüzde 3.25'e toparlanabileceğine işaret etti.

"Hükümetler iyi hedeflenmiş politikalar uygulamalı"

OECD raporunda global ekonomi için 2020 büyüme tahminini yüzde 2.9'dan 2.4'e indirirken 2021 büyüme tahminini yüzde 3.0'dan 3.3'e çıkardı. G20 için 2020 yılı büyüme tahminini yüzde 3.2'den 2.7'ye, Euro Bölgesi için beklentisini yüzde 1.1'den 0.8'e indiren OECD, 2011 beklentilerini ise yüzde

3.3'ten 3.5'e ve 2.3'ten 2.6'ya yükseltti.

Türkiye için büyüme beklentisi bu yıl için yüzde 3.0'ten yüzde 2.7'ye çekilirken, gelecek yıl için yüzde 3.2'den yüzde 3.3'e yükseltildi.

OECD, hükümetlerin koronavirüsün ve ekonomik etkisinin üstesinden gelmek için hızlı ve güçlü şekilde harekete geçmeleri gerektiğini vurguladığı raporunda, "Hükümetlerin enfeksiyonu ve bulaşmasını engellemek için etkin kamu sağlığı tedbirleri ortaya koymaya, sağlık hizmetleri sistemini ve sağlık çalışanlarını destekleyecek iyi hedeflenmiş politikalar uygulamaları gerekli" değerlendirmesini yaptı.

"Bozulmalar hemen telafi edilemeyecek"

Destekleyici makroekonomik politikaların güvenin yeniden tesis edilmesine yardım edebileceğini belirtirken, bu politikaların virüs salgını hafifledikçe talebin toparlanmasına da yardım edeceğini ifade eden OECD, ancak uygulanacak politikaların tesislerin kapaması ve seyahat yasakları gibi tedbirlerin yol açtığı bozulmaları hemen telafi edemeyeceklerini de vurguladı. OECD, "Eğer aşağı yönlü riskler gerçekleşir ve büyüme uzun bir dönem için çok daha zayıf hale gelecek gibi görünür ise, etkin sağlık politikalarını sağlayacak, düşük gelirli ekonomileri destekleyecek koordineli çok uluslu eylemler ve ortaklaşa şekilde mali harcamaların artırılması güvenin yeniden tesisi ve gelirlerin desteklenmesi için etkin kaynaklar olacak" değerlendirmesini yaptı.

Avrupa Merkez Bankası büyüme tahminini düşürdü

Avrupa Merkez Bankası (ECB), üç ayda bir güncellediği ve koronavirüs salgını öncesinde hazırladığı büyüme ve enflasyon tahminlerini açıkladı. 2020 yılı Euro Bölgesi büyüme beklentisi yüzde 1.1'den yüzde 0.8'e, 2021 tahmini yüzde 1.4'ten yüzde 1.3'e çekildi. ECB, 2022 GSYH büyüme tahminini yüzde 1.4'te tuttu.

ECB 2020 enflasyon tahminini yüzde 1.1'de, 2021 tahminini de yüzde 1.4'te bıraktı. Faiz kararının ardından basın toplantısında konuşan Avrupa Merkez Bankası (ECB) Başkanı Christine Lagarde, koronavirüs salgınının Euro Bölgesi'nin büyümesine olumsuz etkisi olduğunu, piyasa oynaklığını artırdığını belirtti. Virüsün kayda değer ekonomik etkisi olacağını belirten Lagarde "Ekonomik aktivitede büyük etkisi olacak, üretimi yavaşlatacaktır" dedi.

COVID-19'UN TÜRKİYE EKONOMİSİNE ETKİSİNİ NASIL TAKİP EDEBİLİRİZ?

Ekonomik büyümeyi, gerçekleştikten aylar sonra ölçebilirken elektrik tüketimini gerçekleştikten birkaç saat sonra takip edebiliyoruz. Bu bağlamda her ne kadar elektrik tüketimi ekonomik büyümeyi tek başına tahmin edecek bir bilgi taşımasa da büyümenin gidişatı açısından önceden bilgi sağlaması açısından önem arz ediyor.

2 2 Mart 2020 saat 09.43 itibarıyla dünya genelinde 307 bin 280 kişiye COVID-19 tanısı konuldu. İki buçuk aylık süreçte, salgın 171 ülkeye yayıldı. Dünya genelinde birçok ülkede virüs ile mücadelede yoğun "baskılıma stratejileri" uygulanıyor ve virüsün yayılmasını önlemek için "sosyal mesafe" konulması öneriliyor, uçuşlar kaldırılıyor, sınırlar kapatılıyor, fabrikalar kapatılıyor, sokağa çıkışlar yasaklanıyor. Hastalığın seyri, tedbirleri doğru

tasarlayabilmek için, ekonomideki gelişmeleri yakından izlemenin önemine işaret ediyor.

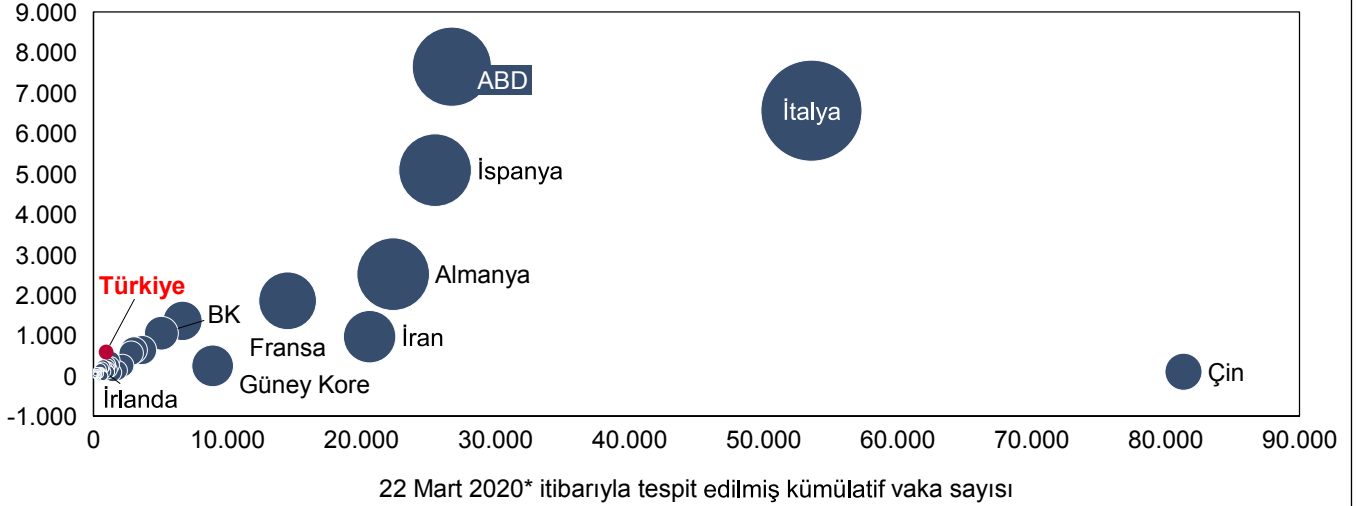
Türkiye'de ilk vaka 11 Mart 2020'de açıklanırken ekonominin bu salgından ne düzeyde etkileneceğini tahmin etmek hem arz hem de talep açısından doğrudan ve dolaylı şoklarla oldukça zorlaşıyor. Öte yandan, anlık takibin mümkün olduğu elektrik tüketim verisi, bu gibi kriz anlarında ekonominin seyrinin takibi için önemli bir araç konumunda. Bu yazıda, COVID-19 sonrası Türkiye'nin enerji tüketimi

İtalya ile kıyaslamalı olarak analiz ettik. İtalya'da elektrik tüketiminde düşüşler gözlemlense de Türkiye'de şu aşamada elektrik tüketiminde bir azalma yok. Önümüzdeki günlerde karşılaştırmalı olarak bu göstereyi takip edeceğiz.

İlk tespit 31 Aralık 2019'da gerçekleşmişti

COVID-19'a ilişkin ilk tespit 31 Aralık 2019'da gerçekleşmişti. Aradan geçen 11 haf-

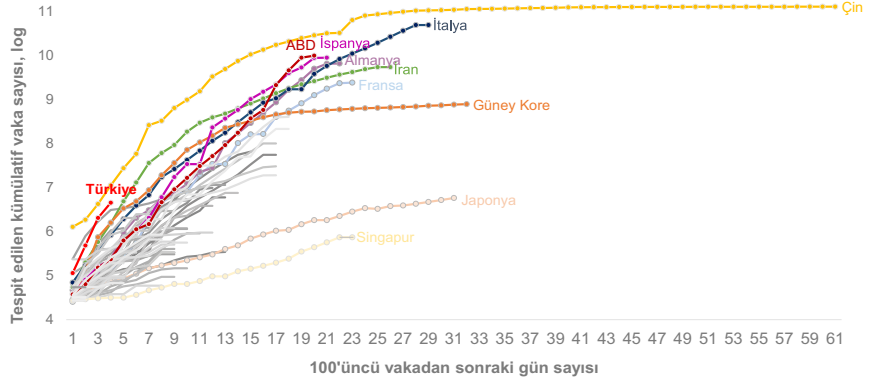
Şekil 2 – Dünya Geneline COVID-19'un Yayılımı, Son İki Gündeki Vaka Sayısındaki Değişim Kümülatif ve Aktif Vaka Sayısı
20 Mart sonrasında vaka sayısındaki artış

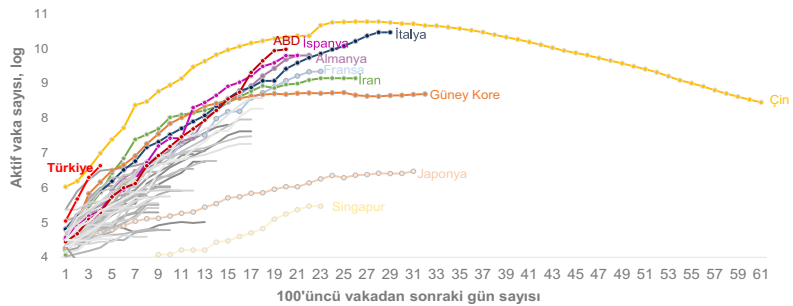
Kaynak: Coronavirus COVID-19 Global Cases by the Center for Systems Science and Engineering (CSSE) at Johns Hopkins University (JHU), TEPAV hesaplamaları
Not: Daire büyüklükleri 22 Mart 2020'deki aktif hasta sayısını temsil etmektedir. **Not:** 22 Mart 2020 itibarıyla teşhis sayısı 100'ü geçen ülkeler analize dâhil edilmiştir. **Not:** * 22 Mart 2020 verileri gün içi verisi olup saat 09:43 güncellemesine aittir.

tada, 22 Mart 2020 saat 09:43 itibarıyla toplam tanı sayısı 307 bin 280'e, toplam ölüm sayısı 13 bin 49'a, iyileşen kişi sayısı 92 bin 378'e ulaştı. John Hopkins Üniversitesi tarafından günlük olarak derlenen tanı sayısı incelendiğinde, 22 Ocak ve 21 Mart tarihleri arasında virüsün birleşik ortalama yayılma hızı günlük yüzde 11,3 olarak hesaplanıyor. COVID-19'dan önce dünya en son 1918-19 döneminde H1N2 influenza salgınında, aşılarla erişim olmaksızın bu boyutlarda küresel bir salgın ile karşı karşıya kalmıştı. Öte yandan COVID-19'un diğer virüslere göre yüksek yayılım hızı, sağlık hizmetlerinin sürdürülebilmesinin önünde bir engel teşkil ediyor. Öyle ki virüs nedeniyle hastanelere ve özellikle yoğun bakım ünitelerine olan talep hızlı bir şekilde artıyor. Bu nedenle İngiltere gibi öncesinde zayıf olan grupların korunması politikalarına ağırlık veren ülkeler de dâhil olmak üzere bugün neredeyse tüm ülkeler virüs ile mücadelede "baskılama stratejilerine" geçiyor. Baskılama stratejilerinde temel amaç insanlar arasında virüsün yayılmasını engellemek/yavaşlatmak. Bu kapsamda, dünya genelinde virüsün yayılmasına yönelik mücadelede okulların kapatılması, evden çalışmaya geçilmesi, etkinliklerin iptali, uçuşların iptali gibi farklı adımlar hızla atılıyor. Örneğin 19 Şubat'ta Çin'de başlayan okulların kapatılması politikasını, 20 Mart itibarıyla 124 ülke uyguluyor.

Şekil 3 – 100'üncü vakadan sonra geçen gün sayısına göre kümülatif COVID-19 teşhis sayısı (22 Mart 2020*)

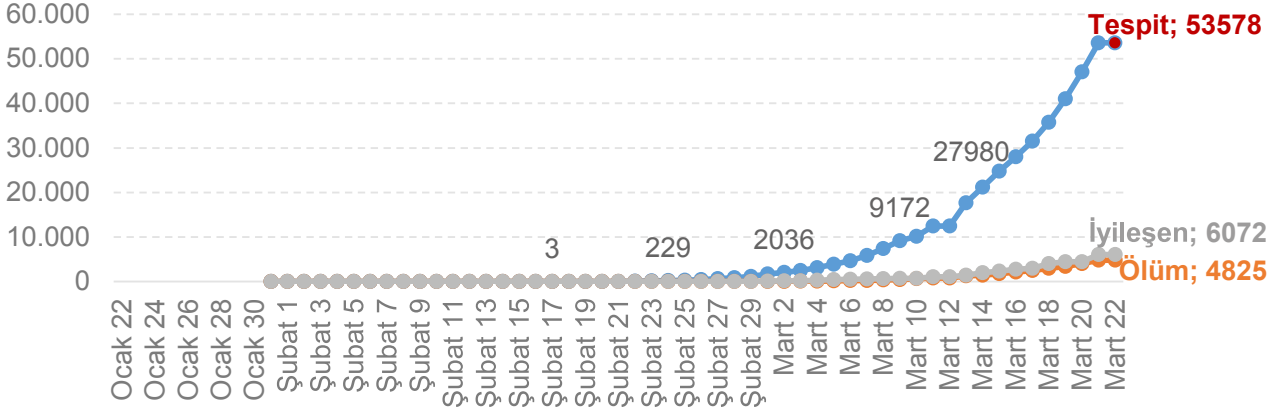

Şekil 4 – 100'üncü vakadan sonra geçen gün sayısına göre aktif COVID-19 teşhis sayısı (22 Mart 2020*)

Kaynak: Coronavirus COVID-19 Global Cases by the Center for Systems Science and Engineering (CSSE) at Johns Hopkins University (JHU), TEPAV hesaplamaları
Not: Teşhis sayısı 100'ü geçen ülkeler analize dâhil edilmiştir. **Not:** * 22 Mart 2020 verileri gün içi verisi olup saat 09:43 güncellemesine aittir. Veriler 22 Ocak 2020 tarihinden sonraki dönem kapsamaktadır. Çin'de 22 Ocak 2020 tarihinde vaka sayısı 548 olup 22 Ocak ve sonrası seyir görselde temsil edilmiştir.

Şekil 5 – İtalya'da COVID-19 Tanı Sayısı (22 Ocak 2020 - 22 Mart 2020*)

Kaynak: Coronavirus COVID-19 Global Cases by the Center for Systems Science and Engineering (CSSE) at Johns Hopkins University (JHU), TEPAV hesaplamaları
Not: * Kırmızı ile işaretli 22 Mart 2020 verileri gün içi verisi olup saat 09.43 güncellemesine aittir.

Vaka sayılarındaki artışta Türkiye kaçınıcı sırada?

Şekil 2 ve Şekil 3'teki analizlerin işaret ettiği üzere en fazla sayıda vaka Çin'de tespit edilmişti. Daire büyüklüklerinin aktif vaka sayısını gösterdiği Şekil 2'de, Çin'deki vakaların ölümle veya iyileşme ile sonuçlanmasını takiben Çin'deki aktif vaka sayısı 5 bin 723 düzeyine düşerken aktif vaka sayısı açısından Çin sırasıyla İtalya, ABD, Almanya, Amerika, İspanya, Fransa, İran, Güney Kore ve İsviçre'den daha iyi bir pozisyona ulaştı. Son iki gündeki vaka sayısındaki artışın dikey ekseninde olduğu Şekil 2'de vaka sayısındaki en büyük artışın ABD, İtalya, İspanya, Almanya, Fransa ve İsviçre'de gerçekleştiği görülüyor. Türkiye ise son 2 günde vaka sayısında en yüksek

artışın yaşandığı 11'inci ülke konumunda. Türkiye'de ilk tespit 11 Mart'ta açıklanırken 12 Mart'ta vaka sayısı hala 1'di. 13 ve 14 Mart'ta vaka sayısı 5'e yükselirken 15 Mart'ta 6'ya, 16 Mart'ta 18'e, 17 Mart'ta 47'ye, 18 Mart'ta 98'e, 19 Mart'ta 192'ye, 20 Mart'ta 359'a, 21 Mart'ta 670'e, 22 Mart'ta 947'ye çıktı.

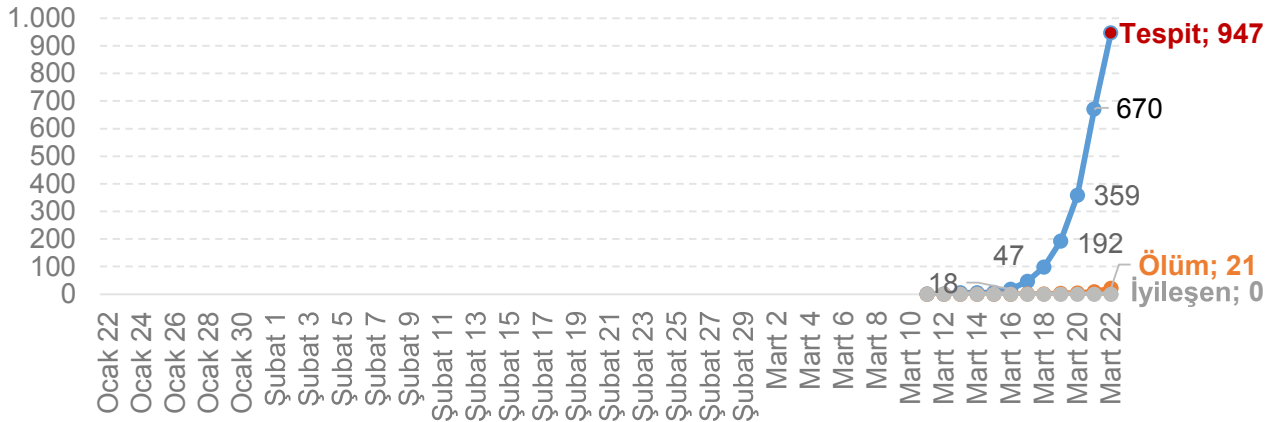
Mart başında COVID-19 teşhislerinde ve ölümlerinde hızlı artış yaşanan İtalya'da bugün itibarıyla COVID-19 nedeniyle toplam vaka sayısı 53 bini geçerken ölüm sayısı 5 bine yaklaştı. Hızlı artan vaka ve ölüm sayısı ile virüsün yayılımını sınırlamak için alınan tedbirlerin de en yüksek düzeye gerçekleştiği ülkelerden biri oldu İtalya. Nitekim İtalya'da 9 Mart'ta serbest dolaşım kısıtlandı. İtalya COVID-19 nedeniyle sokağa çıkma yasağı-

nı uygulamaya koyan ilk Avrupa ülkesi iken ekonomide yaşanacak etkilerin de en yüksek düzeyde gerçekleşmesi beklenen ülkelerden biri oldu.

Virüsten korunmak için çeşitli tedbirler alındı

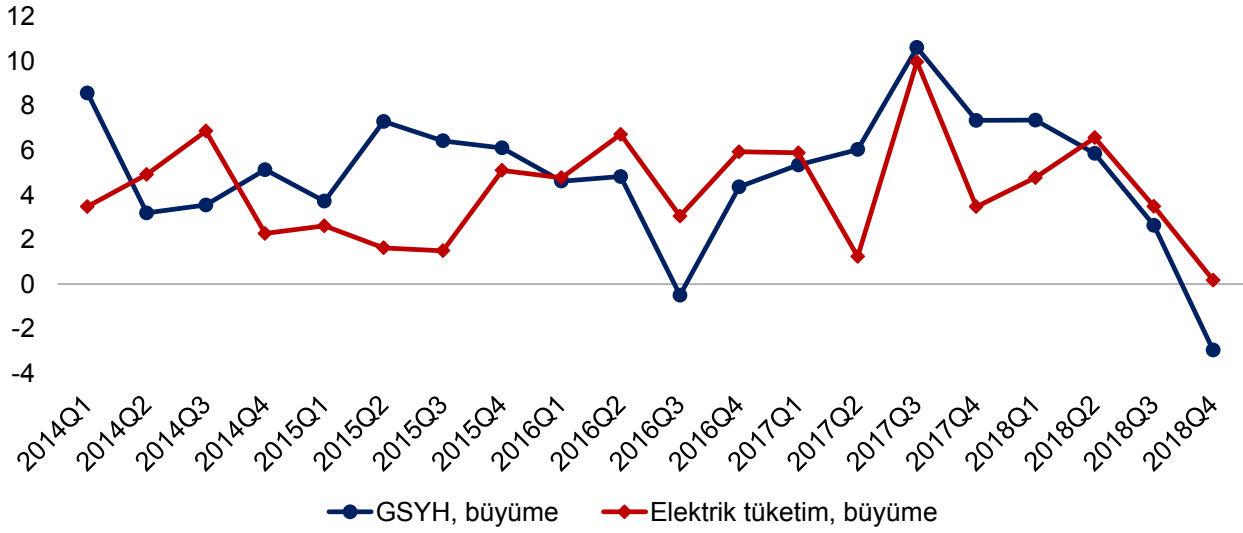
Türkiye özelinde ilk vaka 11 Mart 2020'de açıklanırken 22 Mart 2020'de vaka sayısı 947'ye ulaştı. Ölüm sayısı 21 iken iyileşen hasta ise bulunmuyor. Türkiye virüs ile geç tanışan ülkelerden biri olup toplam tanı sayısını açısından en fazla sayıda teşhisin olduğu 24'üncü ülke. İstanbul Ekonomi Araştırma tarafından gerçekleştirilen alan çalışmasına göre Türkiye'deki kişilerin yüzde 39'u Türkiye'nin en önemli sorunu olarak korana virüs-

Şekil 6 – Türkiye'de COVID-19 Tanı Sayısı (22 Ocak 2020 - 22 Mart 2020*)

Kaynak: Coronavirus COVID-19 Global Cases by the Center for Systems Science and Engineering (CSSE) at Johns Hopkins University (JHU), TEPAV hesaplamaları
Not: * Kırmızı ile işaretli 22 Mart 2020 verileri gün içi verisi olup saat 09.43 güncellemesine aittir.

Şekil 7 – Türkiye’de Elektrik Tüketiminin ve GSYH’nin Büyüme Hızları (%) (2014-2018)

Kaynak: EPDK, TÜİK, TEPAV hesaplamaları

salgınla işaret ediyor. Korona virüsünü yüzde 21 ile ekonomi takip ediyor. Katılımcıların yüzde 54’ü virüsten korunmak için evden çıkmamaya özen gösterdiklerini belirtirken yüzde 26’sı ise işe gitmediğini belirtiyor. Bu bağlamda, virüsten korunmak için alınan bu tedbirler, ekonomi genelinde özellikle hizmet sektöründe turizm, ulaştırma, yiyecek hizmetleri gibi farklı alanlarda talepte bir düşüşün gerçekleştiğini gösteriyor. Olumlu etkilenme potansiyeli olan sektörler ise gıda, ambalaj, tıbbi cihaz ve temizlik malzemeleri olarak sıralanabilir. Aynı zamanda bu durum sadece Türkiye’ye has olmadığı için dünya genelinde ara mal ithalatında yaşanan problemler de üretimde aksamalara neden olabiliyor. Türkiye’ye benzer bir şekilde sosyal mesafeyi artırma politikalarının dünya genelinde talepte düşüşü beraberinde getirmesi bekleniyor. Bu durum da Türkiye’nin ihracatının da süreçten olumsuz etkilenebileceği anlamına geliyor. Bu çerçevede, virüsün arz ve talep açısından yaratacağı negatif etkiler ile mücadele için ayrıca ekonomiye yönelik faiz oranlarından, mali teşviklere, acil likidite desteklerine farklı araçlar uygulama konuluyor.

COVID-19’un ekonomiye etkisinin ne boyutlarda olabileceğini merak ediyoruz. Ancak ekonomik büyüme gerçekleştiğinden çok sonra ölçebildiğimiz göstergeler arasında. Bu ihtiyaca yönelik olarak 19 Mart 2020’de Bruegel; Almanya, Fransa, İspanya ve İtalya için son haftalardaki elektrik tüketimini bir önceki

yıla göre kıyaslayarak, durumu değerlendirdi. Bruegel’in bu çalışmayı gerçekleştirmesinin ardındaki motivasyonlardan biri, geçmişten bugüne elektrik tüketimi ve ekonomik aktivitenin birbirlerine paralel bir seyir izlemesi. Nitekim üretimde girdi olan elektrik, ayrıca hanelerin tüketiminde de yer alıyor. Bu bağlamda, elektrik tüketimindeki değişim, büyüme istatistikleri açıklanmadan önce ekonominin büyüme hızına ilişkin bir fikir vermesi adına ayrıca takip edilen göstergelerden biri. Öte yandan elektrik tüketimi ve üretim arasındaki ilişki son yıllarda dünya genelinde hizmet sektörünün payının artması, teknolojik dö-

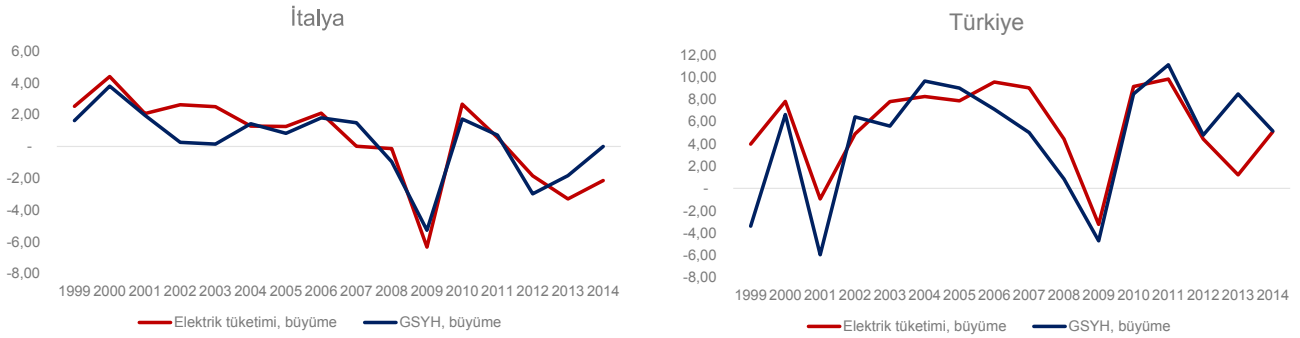
nüşüm ile daha az elektrik tüketimine izin veren üretim imkânlarının yaygınlaşması gibi nedenlerle kırılmaya başladı. Türkiye’de elektrik tüketimi ve Gayrisafi Yurtiçi Hasıla (GSYH) serilerinin büyüme hızları karşılaştırıldığında da her ne kadar tam bir korelasyon görülmesi de benzer yönde bir ivme izlendiği söylenebilir. Benzer şekilde İtalya’da da elektrik tüketimi ve GSYH büyüme hızları arasında benzer hareket eğilimleri görülüyor. Ekonomik büyümeyi gerçekleştikten aylar sonra ölçülebilirken elektrik tüketimini gerçekleştikten birkaç saat sonra takip edebiliyoruz. Bu bağlamda her ne kadar elektrik tüketimi ekonomik büyümeyi tek

Tablo 1 – COVID-19 Sonrasında Bir Önceki Yıla Göre Enerji Tüketiminin Oranı ve Vaka Sayısı, Türkiye ve İtalya Karşılaştırması

	Bir önceki sene aynı haftaya göre elektrik tüketim oranı, haftaiçi günleri 08-18 saat aralığı, 2020/2019		Tespit edilen vaka sayısı	
	İtalya	Türkiye	İtalya	Türkiye
17 Şubat haftası	98%	106%	20	0
24 Şubat haftası	97%	95%	888	0
2 Mart haftası	102%	100%	4636	0
9 Mart haftası	93%	98%	17660	5
16 Mart haftası	78%	116%	53578	947

Kaynak: Coronavirus COVID-19 Global Cases by the Center for Systems Science and Engineering (CSSE) at Johns Hopkins University (JHU), ENTSO-E Transparency Platform, TEİAŞ Yüksek Bilgi Sistemi (YTBS), TEPAV hesaplamaları. Not: 16 Mart haftası elektrik tüketimi 16 Mart-20 Mart dönemini kapsamakta olup vaka sayıları için en güncel veri olan 22 Mart 2020 09.43 güncellemesi temel alınmıştır. Not: Elektrik tüketiminde hafta içi günlerde saat 08-18 aralığındaki tüketim temel alınmıştır. Bir önceki yıl aynı haftada gerçekleştirilen tüketim ile 2020 yılı tüketimi karşılaştırılmıştır

Şekil 9 – Türkiye ve İtalya'da Elektrik Tüketiminin ve GSYH'nin Büyüme Hızları (%) (1999-2014)

Kaynak: Dünya Bankası, TÜİK, TEPAV hesaplamaları

başına tahmin edecek bir bilgi taşımasa da büyümenin gidişatı açısından önceden bilgi sağlaması açısından önem arz ediyor.

Endüstriyel tüketimde düşüşlerin olması bekleniyor

Elektrik tüketimi verileri hem iş yerlerinin hem de konutların tüketimini içeriyor. COVID-19'un endüstriyel tüketimde düşüşe neden olması beklenirken artan sosyal mesafe ile daha fazla insanın evde bulunması sonucunda konut tüketiminde iş yerlerine göre daha kısıtlı olsa da bir artış bekleniyor. Çalışma kapsamında gerçekleştirilen analizlerde Bruegel'deki yaklaşıma benzer bir şekilde ekonomik faaliyetlerin çoğunun gerçekleştiği saatlere, sabah 8 ile akşam 6

arasındaki saat dilimlerine odaklandık. Her ne kadar hava sıcaklığı gibi mevsimsel etkiler gibi başka faktörler de elektrik tüketimini etkiliyor olsa da İtalya'da vaka sayısındaki artış ile birlikte elektrik tüketiminde özellikle 16 Mart haftasında bir önceki seneye göre yüzde 22'lik net bir düşüş gözlemleniyor. Öte yandan vaka sayısındaki ilk etapta artışların elektrik tüketiminde hemen düşüşe neden olmadığı, düşüşün belli bir eşikten sonra başladığı görülüyor. Öyle ki 2 Mart haftasında İtalya'da 2020'deki elektrik tüketimi bir önceki seneye oranla yüzde 102 şeklinde gerçekleşti. Ancak takip eden haftalarda bu oran önce yüzde 93'e sonrasında yüzde 78'e geriledi. Türkiye açısından ise elektrik tüketimi 17 Şubat haftasında bir önceki yıla oranla yüzde 106, 24

Şubat haftasında yüzde 95, 2 Mart haftasında yüzde 100, 9 Mart haftasında yüzde 98, 16 Mart haftasında ise yüzde 116 olarak gerçekleşti. Bu kapsamda, Türkiye'de COVID-19 sonrasında elektrik tüketiminde düşüş yerine kısıtlı da olsa bir artışın yaşandığı görülüyor. Türkiye'de de gerçekleşen ilk etapta elektrik tüketimindeki artış, Almanya ve İspanya'da da görülürken bu durum bir hazırlık aşaması olarak da yorumlanabiliyor. Gelecek haftalarda COVID-19'un ekonomideki etkilerini anlamak için Türkiye'deki elektrik tüketimini takip ediyor olacağız.

Not: Bu yazı TEPAV'ın internet sitesinden alınmıştır. Analizin tam metni ve detayları <https://www.tepav.org.tr>'de yer almaktadır. Hazırlayan: Ayşegül Taşöz Düşündere ve Merve Dündar

İŞ YERLERİNİN YARISININ KRİZ PLANI BULUNMUYOR

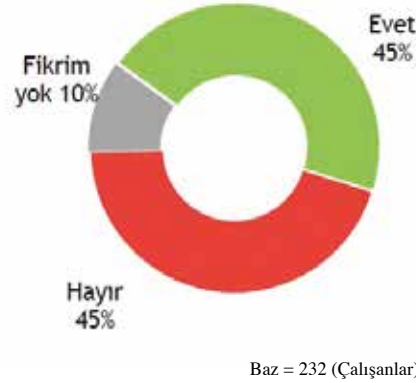
Kamuoyu araştırma şirketi StratejiCo. ve Dünya gazetesi işbirliğiyle yapılan Koronavirüs Gündem Araştırması'na göre iş yerlerinin yüzde 45'inin kriz yönetim planı yok.

Kamuoyu araştırma şirketi StratejiCo. ve Dünya gazetesi işbirliğiyle, 12 – 14 Mart tarihleri arasında Türkiye'nin 12 ilinden 408 kişiyle telefon görüşmesi yoluyla gerçekleştirilen Koronavirüs Gündem Araştırması, koronavirüse ilişkin bilgi düzeyi ve tepkileri ortaya koyuyor. ERA Research & Consultancy ve Optimist Araştırma katkılarıyla hazırlanan araştırmanın ulaştığı başlıca sonuçlar şöyle:

Koronavirüs Gündem Araştırması sonuçlarına göre, katılımcıların yalnızca yüzde 37'sinin virüs hakkında endişelendiğini gösteriyor. "Salgından ne derece endişe duyuyorsunuz" sorusuna katılımcıların yüzde 18'i "Hiç endişe duymuyorum" yanıtını verirken, "Endişe duymuyorum" diyenlerin oranı ise yüzde 26. Araştırma, koronavirüs hakkında bilgi sahibi olduğunu düşünenlerin oranının yüzde 65 olduğunu ortaya koyuyor. Koronavirüs hakkında kendinizi ne derece bilgili hissediyorsunuz" sorusuna katılımcıların yüzde 52'si "Bilgili hissediyorum" yanıtını sunarken, yüzde 12'lik kesim ise çok bilgili olduğunu hissediyor.

✓ **En güvenilir bilgi kaynağı televizyon:** Araştırma, koronavirüs hakkında en sık bilgi alınan ve en güvenilir bilgi kaynaklarını da ortaya koyuyor. En güvenilir ve en sık bilgi alınan haber kaynakları arasında zirvede yer alan televizyonu, Sağlık Bakanlığı ve Bakan Dr. Fahrettin Koca ile internet takip ediyor. Araştırmaya göre, 18 – 35 yaş arasında bilgi kaynağı olarak televizyon kullanımı daha düşük ve aynı yaş grubu bilgi kaynağı olarak sosyal medyayı daha fazla kullanıyor. İnternetin bilgi kaynağı olarak kullanımı yaş arttıkça azalıyor. Arkadaşlardan, aileden ya da tanıdıklardan bilgi alanların sayısı kadınlarda daha fazla, bilgi kaynağı olarak sosyal medyaya olan güven de erkeklerde ve üç büyük ilde daha yüksek.

İşyerinde Kriz Yönetim Planı Var mı?

✓ **Katılımcılara göre koronavirüs tehlikesi ne kadar sürecek?:** Çalışmada yer alan koronavirüs tehlikesinin Türkiye'de ne kadar süreceğini düşünüyorsunuz" sorusuna katılımcıların yüzde 14'ünün yanıt sunmadığı görülüyor. Tehlikenin altı aydan fazla süreceğini düşünenlerin oranı yüzde 5, bir aydan kısa süreceğine inananların oranı ise yüzde 7. Çoğunluk, tehlikenin bir ila altı ay süreceği kanısında.

✓ **Koronavirüse karşı alınan önlemler:** Kalabalıklardan ve kalabalık yerlerden uzak durmak ve de yurt dışı planlarını iptal etmek yüzde 76'şar oranla ilk sırada yer alıyor. Yurt dışından gelenlerle görüşülmemesi ve toplu taşıma kullanılmaması da yüzde 73 oranla önlemler arasında öne çıkıyor. Araştırmaya göre işe gitmemek, eve gıda stoku yapmak ya da markete gitmektense online/telefonla market alışverişini artırmak ise sık düşünülen seçeneklerden değil. Araştırma, önlemler konusunda çalışanlar özelinde de tedbirlerin benzer olduğunu ortaya koyuyor. Koronavirüse karşı alınan/alınması düşünülen önlemler konusunda çalışanların büyük kısmı yurt dışı planla-

rının iptalini, kalabalıklardan uzak durmayı, yurtdışından gelenlerle görüşmemeyi ve toplu taşıma kullanılmaması değerlendiriyor. İşe gitmemek, gıda stoku yapmak ya da alışverişini online/telefonla yapmak sıralamada son sıralarda yer alıyor.

✓ **Satın alınan ürünlerin markası önemli mi?:** Salgın sürecinde satın alınan ürünlerin markasının önemli olduğunu düşünenlerin oranı yüzde 68. "Bu süreçte tercih edeceğimiz markaların, işyeri güvenliğine ve çalışanlarının sağlığına önem veren firmaların markası olmasına dikkat eder misiniz" sorusuna ise katılımcıların yüzde 65'i "evet" yanıtını sunuyor.

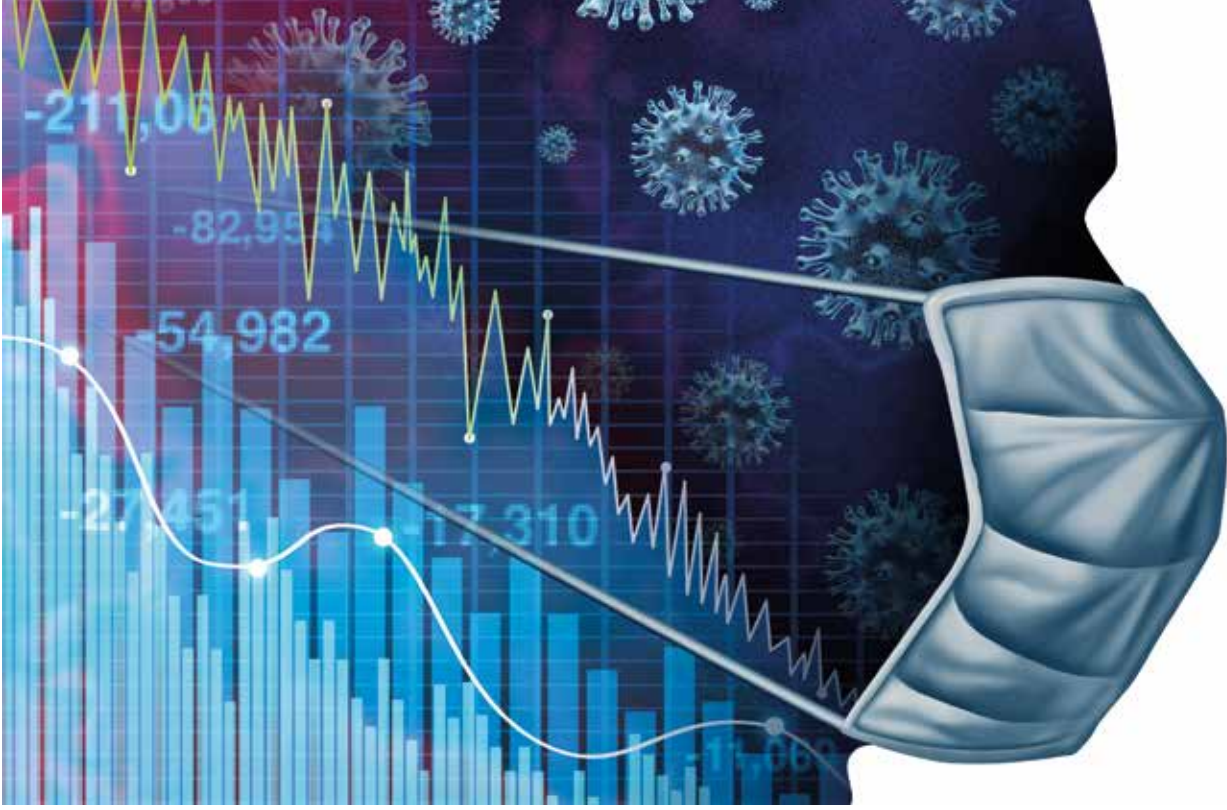
✓ **İş yerlerinin yüzde 45'inin kriz yönetim planı yok:** Çalışmada yöneltilen "İş yerinizin iş sürekliliği ve afet, salgın vb. durumlara yönelik bir kriz yönetim planı var mı" sorusuna katılımcıların yüzde 45'i olumsuz yanıt veriyor. Soruya "evet" yanıtı verenlerin oranı da yine yüzde 45.

✓ **İş yerleri uzaktan çalışmaya hazırlıklı değil:** "İş yerinizin teknik olarak, işler aksamadan, uzaktan çalışmaya ne derece hazırlıklı olduğunu düşünüyorsunuz" sorusuna katılımcıların yalnızca yüzde 26'sı olumlu yanıt sunuyor. İşyerlerinin hazırlıklı olmadığını düşünenlerin oranı yüzde 55.

✓ **Çalışanların çoğu uzaktan çalışmayı tercih etmiyor:** "Bu dönemde iş yerinizde çalışmak yerine uzaktan çalışmayı tercih eder misiniz" şeklindeki soruya katılımcıların yüzde 56'sı olumsuz yanıt veriyor. Uzaktan çalışmayı tercih eden yüzde 41'lik kesimin yüzde 61'ini kadınlar oluştururken, üç büyük ilde uzaktan çalışma tercihinin diğer illere kıyasla daha yüksek olduğu görülüyor.

İşyerinde Uzaktan Çalışmaya Hazırlıklı Mı? Kriz Planı Olan/Olmayan

COVID-19'UN EKONOMİK SONUÇLARINI YÖNETEBİLMEK İÇİN NE YAPILABİLİR?

İlk kez karşılaştığımız, alışık olmadığımız bir süreci yönetirken, alışılmadık tedbirleri düşünmek durumundayız. Böyle bir küresel hadise karşısında iki tür tutum takınılabılır. İlki, aynı zelzele gibi hadisenin tamamlanmasını beklemek ve ondan sonra iktisadi hayatın yeniden canlandırılmasına odaklanmaktır. İkincisi ise küresel salgının devam etmekte olduğunu hep akılda tutarak, olası iktisadi etkilerini bir an önce izale etmeye yönelmek, hiç bir şey olmamış gibi işletmelerin bu dönemi faaliyet halinde geçirmelerini temin etmektir.

1 918-1920 İspanyol gribinden bir asır sonra benzer ölçekte bir küresel salgın karşındayız. Bir yandan hastalıkla mücadele devam ederken, öte yandan küresel salgının iktisadi etkilerini de şimdiden hesap etmeye ve karar alıcıları serbestleştirecek önlem düşünmeye başlamak durumundayız.

Bugün itibarıyla hastalığın yayılma hızını yavaşlatmayı ve süreci yönetmekte olanlara zaman kazandırmayı amaçlayan bir tedbir olarak herkese "sosyal mesafe" koymayı öneriyor ilgililer. Böylelikle, COVID-19 salgı-

nını kontrol altına alacak bir aşı bulununcaya kadar hastalığın yayılma hızını yavaşlatmak amaçlanıyor. Sağlık ile ilgili elimizdeki tek tedbir şimdilik bu. Olumsuz ekonomik sonuçlara da bu tedbir neden oluyor.

Sosyal mesafe koyma ile birlikte özellikle hizmet sektöründe bazı işyerleri kapanıyor. Çalışanlar işlerini kaybetme riski ile karşı karşıya kalıyorlar. Aynı zamanda özellikle otel, lokanta, toplu taşıma ve uçakla seyahat sektörleri ile hizmet sektörünün geriye kalanının önemli bir kısmında genel bir talep düşüşü kendiliğinden ortaya çıkıyor. Öte yandan da

değer zincirleri içinde karşılıklı yükümlülüklerin yerine getirilememesi riskinin yüksek olduğu açık. Bu ilk tespit.

İkinci nokta ise sosyal mesafe koyma önleminin neden olduğu bu talep düşüşünün küresel salgınla mücadele amaçlı tedbir seti kapsamında ne kadar süre için geçerli olacağını işletme sahipleri dahil kimse henüz bilmiyor. Geçici bir önlem ama ne zaman sona ereceğini bugünden bilmiyoruz.

Dolayısıyla kimse ileriye yönelik plan yapamıyor, dayanma gücü olup olmadığını tam olarak değerlendiremiyor.

Üçüncüsü, bu talep düşüşünün tedbir alınmaması halinde, karşılıklı yükümlülüklerin yerine getirilmemesi yoluyla, ekonominin geriye kalanına da sirayet edip, ekonomide derin bir daralmaya ve istihdam kaybına yol açması söz konusu.

Bu notta, yukarıdaki tespitlerden yola çıkarak COVID-19'un iktisadi etkilerini izale etmek için uygulanabilecek bir sıradışı önlem programı tartışılmaktadır.

1. SÜRE MESELESİ

Salgının ne kadar süreceği ve yayılacağı (Pueyo, 2020a ve 2020b), dolayısıyla sosyal mesafe koyma davranışı nedeniyle oluşan iktisadi kaybın boyutu ve karşılıklı yükümlülüklerin ne ölçüde yerine getirilip getirilmeyeceği hakkında önemli bir belirsizlik olduğu açık.

Dünyanın her tarafından gelen haberler, salgının kısa sürede etkisini yitireceği beklentisinin iyimser bir beklenti olabileceğine işaret ediyor. Yine de salgının kısa süreceğini ve sosyal mesafe koyma yaklaşımının bir ay sonra biteceğini düşünelim. Bu süre Mart ayının ikinci yarısı ile Nisan ayının ilk yarısı arasını kapsasın.

Yıllık katma değer (GSYH'nin) yaklaşık yüzde 22'si ilk çeyrekte, yüzde 24,5'i de ikinci çeyrekte yaratılıyor. İlk iki çeyrekte yaratılan katma değer aylara eşit dağıldığını varsayalım. Bu durumda sözünü ettiğimiz dönem çok kabaca yıllık GSYH'nin yüzde 7,8'nin yaratıldığı dönem. Bu dönemde GSYH'nin yüzde 10 azalması halinde GSYH'nin yüzde 0,8'i kadar, yüzde 20 azalması halinde ise GSYH'nin 1,6'sı kadar bir kayıp söz konusu olacak. Bu bir aylık dönem dışında kalan dönemde GSYH bir önceki yıla kıyasla yüzde 5,5 artacak olursa yıllık büyüme oranları şöyle oluyor: Yüzde 10'luk kayıpta 4,3, yüzde 20'lik kayıpta 3,5 ve yüzde 66'lık kayıpta 0.

Bu çok kaba hesaplamalardan çıkan ilk sonuç şu: Bir aylık bir ekonomik etkilenme döneminde bile büyüme oranına etki azımsanacak gibi değil. Yine de iyimser varsayımı sürdürürelim ve bir aylık dönemde yüzde 10'luk bir GSYH kaybının yaşanacağını ve yılın geriye kalanında ekonomimizin yüzde 5,5 oranında büyüyeceğini düşünelim. Dolayısıyla, yıllık büyüme oranımız yüzde 5,5 yerine 4,3 oluyor. Bu durumda COVID-19 salgınının ekonomik etkilerine karşı ülkemizde açıklanan önlemlerin, işsizlik yardımları boyutu bir tarafa bırakılırsa yeterli olacağını

düşünebiliriz. Bu süreçte işsiz kalanları da dikkate alacak ek önlemlerin devreye girmesi halinde önemli bir ekonomik tahribatın yaşanmayacağını varsayabiliriz. Hatta aynı iyimser yorumu bir aylığına yüzde 20'lik GSYH kaybının yaşanacağı senaryo için de yapabiliriz.

GSYH kaybı daha fazla olursa?

Yukarıdaki kaba hesaplamada dikkate almadığımız, sosyal mesafe koyma süresinin uzaması halinde düşünülmesi gereken bir nokta var: Sürenin uzaması halinde her bir aylık (haftalık) dönemde oluşacak GSYH kaybının bir "çarpan" etkisi söz konusu. Farklı bir ifadeyle, bir önceki dönemde yaşanan gelir kayıpları nedeniyle bir dönem sonrasında daha fazla gelir kayıpları yaşanması söz konusu olacak.

Bu noktada ortaya çıkan soru açık: Peki, ya sosyal mesafe koyma süresi daha uzun ve bu sürenin her bir aylık dönemine karşı gelen GSYH kaybı daha fazla olursa?

2. DEVLETİN "SON KERTEDE ALICI" OLMASI

Hadisenin boyutu nedeniyle, meseleye, değer zincirlerini gözetmeden genel olarak maliye politikasını kullanarak destek vermek ve aynı zamanda para politikasını klasik kriz önlemleri çerçevesinde uygulamak –likidite desteğinin artırılması ve ucuzlatılması- çerçevesinden çıkarak bakmakta sayısız yarar var. Meseleyi, belli bir hedefe yönelik olarak mali destek verilebilir mi ve bunu finanse etmek

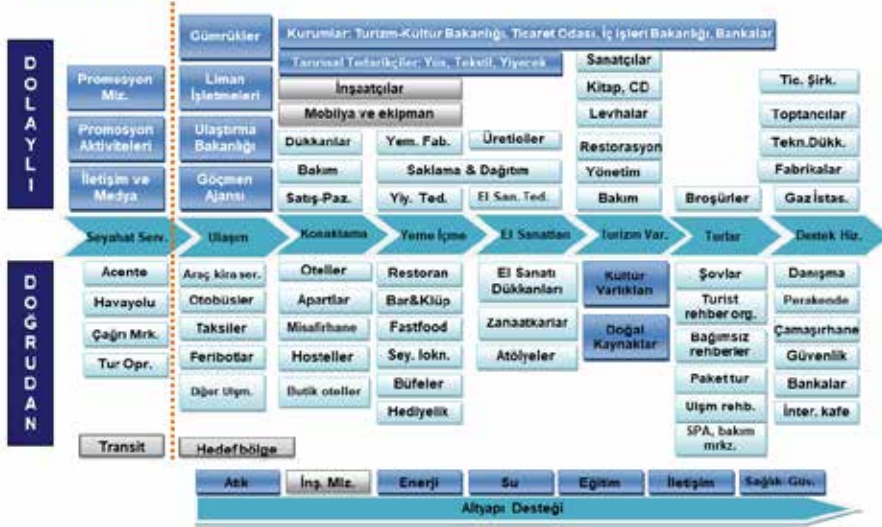
için parasal genişlemeye gidilebilir mi diye düşünmek gerekiyor.

Öncelikle bunun sürekli değil, geçici bir süre için sistemi işletmek, iflasları ve işsizlik artışını önlemek amaçlı olduğunu unutmamak gerekiyor. İkincisi, bu tedbirin küresel salgınla mücadele stratejisinin olumsuz iktisadi etkisini izale etme amaçlı olduğunun altını çizmek gerekiyor. Üçüncüsü, bu öneriyi uygulamaya aktarmak kolay değil, bu konuda bir an önce sağlıklı bir tartışma açarak akıllı bir planlama süreci başlatmak gerekiyor.

Sosyal mesafe koyma süresi içinde, iktisadi işleyiş büyük bir kırılmaya uğramadan, kimse işini kaybetmeden, ödemeler sistemi aksamadan, işletmelerin hayatîyetlerini koruyarak işlerini devam ettirilebilmesi için sıra dışı bir tedbir düşünmek gerekiyor. Bu tedbir, David (2004)'ün önerdiği "devletin temel risk yöneticisi" rolüne uygun bir tedbir olmalı.

Devletin COVID-19 kaynaklı genel talep düşüşünü engellemek üzere "son keredeki alıcı" (buyer of last resort) olarak alım garantileri ile geçici bir süre için devreye girmesi üzerine bir çerçeve Saez ve Zucman (2020) tarafından yakınlarda ortaya konuldu. Buradaki temel fikir karşı karşıya olduğumuz büyük probleme son derece uygun: Uçaklarda boş koltukların sayısı artıyorsa, devlet boş koltukları kendisi satın alıyor. Böylelikle, değer zincirinin tamamının herhangi bir kırılmaya neden olmadan işletilmesini, hava taşımacılığındaki krizin bu sektöre girdi sağlayan ya da onun hizmetlerinden yararlanan diğer sektörlerle sıçramasını ve oradan da istihdam kaybına yol açarak daha derin bir talep düşüşüne yol aç

Turizm değer zinciri

mamasını sağlıyor. Eğer özellikle hizmetler sektöründe talep düşüşü kaynaklı daralma milli gelirin yüzde 20'si ise devlet bu kadar alım garantisi ile devreye giriyor.

Bu fikir uygulamaya nasıl aktarılabilir?

Hizmetler sektörünün sosyal mesafe koyma tedbiri nedeniyle en çok olumsuz etkilenecek sektörlerden biri olduğunu artık biliyoruz. Hizmetler sektörüne bir değer zinciri yaklaşımı içinde bakıldığında buradaki talep daralmasının yalnızca bu sektördeki faaliyet hacmini değil, pek çok sektördeki faaliyet hacmini de olumsuz etkileyeceğini görmek mümkün. Örneğin turizm sektörünü ele alalım. Bu sektörün değer zinciri Çizim 1'de bulunuyor. Ulaştırılmadan gıdaya, tarımdan sanayiye pek çok sektör var değer zinciri içinde.

Dolayısıyla, mesela turizm sektörünün otel işletmeciliği kısmında normal şartlarda dolu olması gereken odalara verilecek bir alım garantisi aslında bu değer zincirinin bütününe işleyişine imkân sağlayabilir. Peki, bu alım garantisi nasıl verilebilir ve kaynağı nereden gelebilir?

Genel talep düşüşünü telafi etmek üzere ihtiyaç duyanlara alım garantisi olarak milli gelirin yüzde 10'u kadar bir kaynak aktarıldığını düşünelim. Bunu finanse etmek üzere Hazine ve Maliye Bakanlığı GSYH'nin yüzde 10'u kadar Devlet İç Borçlanma Senedi (DİBS) ihraç edebilir. Böylece DİBS stoku bu kadar artar. Bu DİBS'ler Merkez

Bankası'na –yasasında geçici bir değişiklik yapılarak– satılabilir. Böylece Merkez Bankası bilançosu büyür ve Hazine ve Maliye Bakanlığı Merkez Bankası'na belli bir vadede borçlu kalır. Hazine ve Maliye Bakanlığı Merkez Bankası'ndan elde ettiği parasal kaynağı genel talep düşüşü nedeniyle zor durumdaki nihai mal ve hizmet üreticisi şirketlere aktarır. Bu aktarım tüm bankalar ya da yalnızca kamu bankaları ya da Türkiye Kalkınma Bankası eliyle yapılabilir. Şirketlere ürettikleri mal ve hizmete olan talepteki düşüşün büyüklüğü dikkate alınarak, alım garantisi verilir. Alım garantisi ile birlikte şirketlerin hayatı için en önemli problem olan COVID-19 kaynaklı belirsizlik bir ölçüde ortadan kalkar.

Peki, kamu kaynağı şirketlere nasıl aktarılmalıdır? Eğer bütün şirketlerin mallarına alım garantisi verilirse, GSYH'nin bir kaç katı büyüklüğünde yönetilmesi imkansız bir büyüklük ortaya çıkar. Temel ilke şöyle düşünülebilir:

a. Alım garantisi değer zincirinin nihai aşamasındaki şirketler için verilmelidir.

b. Bu garantinin verilmesi bazı koşullara bağlanmalıdır: Şirketler normal faaliyetlerini sürdürmeli ya da 'sürdürüyor gibi' davranmalıdır. Farklı bir ifadeyle, istihdamlarını azaltmamaları ve tedarikçilerine ödemelerini yapmaları şartı getirilir. Çalışanların ücretleri ile çek ve/veya senet ödemelerini aksatmamak esastır.

c. Stoklanabilir mal üretenlerin faaliyetlerini sürdürmeleri ve mal üretmeye devam etmeleri esastır.

d. Stoklanamaz hizmet üretenlerin desteklenmesi daha problemli görünmektedir. Burada normal zamanlardaki faaliyet hacmi ile mevcut durumdaki faaliyet hacmi arasındaki farka odaklanmak gerekebilir. Saez ve Rocman (2020) örneğindeki uçaklardaki boş koltuk sayısı gibi. Bu fark için, 'sürdürüyor gibi' yaklaşımı benimsenmelidir: Farklı bir ifadeyle, çalışanlarına ve tedarikçilerine zaten yapmaları gereken ödemelerini aksatmadan yapmaları esastır.

3. KOBİ'LERİ NE YAPMALI?

Nihai mal ve hizmet üreticilerine getirilen kamu alım garantisinin "yapılabilirliği" ve sağlıklı çalışması öncelikle 'b, c ve d' şıklarındaki koşulların yerine getirilmesini sağlayıcı önlemleri devletin almasına bağlıdır. Bunun ayrıntılı bir planlama gerektirdiği açıktır. Kısa zamanda böyle akıllı bir planlamanın bir an önce yapılması ve takibi önem taşımaktadır.

Bu durumda, özellikle mikro işletmeler ve KOBİ'ler düşünüldüğünde sistem içindeki ticari kredilerin işleyişine odaklanılabilir. Açık ki, Türkiye ekonomisinin işleyişinde çek ve senet uygulamasının yaygınlığı ticari kredilerin iktisadi işleyişin finansmanında halen yoğun bir rol oynamasından kaynaklanmaktadır.

Şematik olarak bakıldığında, büyük ve finansmana erişimi olan firmalar faaliyetlerini yerli ve yabancı banka kredileri ya da kendi kaynakları ile finanse ederken, mikro işletmeler ve KOBİ'ler ise finansmana erişim kısıtları nedeniyle faaliyetlerini daha çok büyük şirketlerin sağladığı ticari kredilerle sürdürmektedirler. Burada ticari krediden kasıt, mal teslim ettikten sonra ödemenin nakit olarak alınmaması ve ödeme aracı olarak çek ve/veya senedin kabul edilmesidir. Örneğin, büyük şirket bayisine mal teslim etmekte ama nakit ödeme yerine ödemeyi bayiden aldığı çek ve/veya senet vasıtasıyla belli bir vadeye yaymayı kabul etmektedir. "Vadeli çek uygulaması"nın varlık nedeni finansmana erişim problemi yaşayan firmaları yüzdürmek ve iktisadi işleyişini canlandırmaktır. Anılan tutar şirket bilançosunda ticari kredi olarak belirlenmektedir. Şirketin kullandığı ticari kredi tutarı artarsa, bilançosunun aktifinde "alacaklar" kalemi de büyümektedir. Ancak büyük şirkette kendi tedarik zinciri içinde yer alan küçük şirketlerden ticari kredi kullanılmaktadır.

Şirketlerin COVID-19 kaynaklı mal ve hizmet talebi düşüşü nedeniyle azalan kaynak

girişinin çek ve/veya senet ödemelerini ötelemesine yönelik bir adımdan kaçınmak için kamu, örneğin, alım garantisini verdiği nihai mal ve hizmet üreticisi firmaların çek ve/veya senet ödemelerini düzenli olarak yapmaya devam etmelerini isteyebilir. Bu durumda, kamu alım garantisinin değer zinciri boyunca işlerliğini sağlamak için bir adım atılmış olacaktır.

Ticari kredilere odaklanmanın avantajı, değer zinciri yaklaşımını koruyarak küçük işletmeleri de içerecek uygulanabilir bir modele zemin hazırlamasıdır.

4. ARTAN İŞSİZLERE VE KAPANAN KÜÇÜK ŞİRKETLERE NE YAPMALI?

Kısa bir süre içinde özellikle hizmetler sektöründe pek çok işletmenin kapandığı ya da faaliyet biçimini değiştirmeye çalıştığı görülmektedir. Türkiye’de halen bu süreç sonucunda işsiz kalacak olan herkesi kapsayacak bir sosyal korunma ağı yoktur. Kısa çalışma ödeneğinin kapsamını ve uygulamasını genişletmek için atılacağı açıklanan adımlar, tartışmaya başlamak için iyi niyetli bir başlangıç noktası olabilir. Unutulmalıdır ki, kısa çalışma ödeneğinden bir iş akdi ile bir işletmede halen çalışmakta olan 4a sigortalılar yararlanabilecektir. İşsizler, ücretsiz izine çıkartılanlar, kayıtlı olmayan çalışanlar kapsamın doğrudan dışındadır. Mevcut durumda yaklaşık 12 milyon sigortalının yalnızca küçük bir bölümünün 600 günlük prim ödeme yükümlülüğü benzeri şartlara uyum sağlayabileceğini de dikkate almak gerekir. Özellikle hizmetler sektöründeki devir hızı dikkate alındığında daha ayrıntılı bir düzenlemeye ihtiyaç olduğu açıktır.

İşsizlik Fonu’nun işlevi genişletilebilir

Ayrıca faaliyet biçimini değiştirmek isteyen, dijitalleşmeye yönelecek KOBİ’lere imkan sağlamak için bir ulusal mekanizma da bulunmamaktadır. Bu çerçevede, işsiz kalan çalışanlara ve ilk anda kapanan şirketlere de destek verilmesi halinde mümkün olduğunca geniş bir kesimi kapsayacak bir sıradışı ekonomik önlem paketi ortaya çıkmış olacaktır. Bu çerçevede, devletin, işsiz kalanların normal zamanlarda elde ettikleri ücret gelirlerinin ve kapanan işyerlerinin sermaye kazançlarının önemli bir kısmını üstlenmesi gerekebilecektir.

İşsizlik Fonu’nun işlevi bu çerçevede gelir transferi sağlamak üzere genişletilebilir. Yeni yapılacak ödemeler için gereken kaynak yine devlet tarafından İşsizlik Fonu’na aktarılabilir. Gerekli kaynağı yaratmak için, bu çalışmada önerilen “Hazine ve Maliye Bakanlığı’nın DİBS ihracı – Merkez Bankası’nın DiBS’leri satın alarak geçici parasal genişlemeye gitmesi” operasyonu bu amaçla genişletilebilir.

SONUÇ

Açıktır ki COVID-19 küresel salgınının yol açacağı derin iktisadi daralmayı, kamunun düşen talebi doğrudan karşılama amaçlı kapsamlı müdahalesi olmadan, piyasa mekanizmasına dayalı kısmi önlemlerle izale edebilmek mümkün değildir. Firmaların yükümlülüklerini sonu belirsiz bir dönem için tatil etmelerini engellemek ve onları kendi değer zincirleri içinde işler halde tutmak kamu müdahalesinin temel hedefi olmalıdır.

Önemli nokta şudur: İlk kez karşılaştığımız, alışık olmadığımız bir süreci yönetirken, alışılmadık tedbirleri düşünmek durumundayız. Böyle bir küresel hadise karşısında iki tür tutum takınılabılır: İlki, aynı zelzele gibi hadisenin tamamlanmasını beklemek ve ondan sonra iktisadi hayatın yeniden canlandırılmasına odaklanmaktır. İkincisi ise, küresel salgının devam etmekte olduğunu hep akıldan tutarak, olası iktisadi etkilerini bir an önce izale etmeye yönelmek, hiç bir şey olmamış gibi işletmelerin bu dönemi faaliyet halinde geçirmelerini temin etmektir. Ne zaman biteceği belli olmayan bir küresel salgının aynı zelzele gibi olup bitmesini beklemek ekonomi açısından onarılması güç bir hasara neden olabilir. Yok olan her işletme kendisiyle birlikte değer zinciri içindeki bir çok işletmeyi daha götürecektir. Bu nedenle, bir değer zinciri yaklaşımı içinde tüm işletmeleri işler halde tutacak bir çözüme odaklanmak gerekir.

Yukarıda 3, 4 ve 5. bölümlerde incelenen sistemi bir bütün olarak düşünmek gerekmektedir. Bu sistemin çalışması için gereken kaynak Merkez Bankası’nın parasal genişlemeye gitmesi ile sağlanacaktır. Elbette, bunun ekonomimize ilişkin risk algılamasını artırma tehlikesi taşıdığına bilincindeyiz. Ancak tüm dünyanın sıra dışı önlemler aldığı bir dönem yaşamaktayız. Parasal genişlemeye gitmemiz de sıra dışı bir önlem olarak anlatılmalı ve belli bir süre sonra bir plan dahilinde geri alınacağı açıklanmalıdır.

Burada unutulmaması gereken bir nokta 2001 krizinden hemen sonra ağırlıklı olarak kamu bankalarını ayağa kaldırma operasyonu nedeniyle Hazine’nin bu bankalara verdiği DiBS’lerin, Merkez Bankası’nca paraya çevrildiği ve sistemde önemli bir parasal genişleme yaşandığı gerçeğidir. O dönemde, parasal genişleme güvenilir bir ekonomik programın bir parçası olarak ortaya çıktığı için herhangi bir güven sorunu ortaya çıkmamıştır. O deneyimden alınacak ders, sıradışı duruma karşı uygulanacak ekonomik programının da güven sorunu oluşturmayacak şekilde tasarlanabileceği ve uygulanabileceği gerçeğidir.

Uygulanacak sıradışı ekonomik önlem programının adil olma özelliği de dikkate alınmalıdır. Bu çerçevede burada önerilen sistem şirketlere verilecek destekleri istihdamı koruma ön koşuluna bağlamaktadır. Kapanan işyerlerinde çalışan ve dolayısıyla işsiz kalanlar için ise gelir desteği sağlamaktadır.

Öte yandan, COVID-19 salgını nedeniyle sosyal mesafe koyma önlemlerinin daha da yaygınlaşması ve özellikle stoklanabilir mal üreten kurumların çalışanları için de geçerli olması halinde farklı bir yaklaşım gerekecektir. Bu aşamada artık temel ilke ekonomik faaliyet hacminin mümkün olduğunca korunmasından çok katma değeri üretenlerin hayatlarını idame ettirebilmelerinin sağlanması olacaktır. Devletin belli bir süreliğine işgücü ödemelerinin ve küçük ve orta ölçekli işletmelerin sermaye kazancının belli bir kısmını üstlenmesi gerekecektir. Yukarıda önerilen diğer önlemlerin önemli bir kısmı bu durumda da uygulanabilir. Ancak böyle bir duruma karşı ne yapılabileceğine ilişkin ayrı bir çalışma ve uygulama programı gerektiği de açıktır.

Bu tartışma notu kavramsal bir çerçeve çizmektedir. Uygulama için daha ayrıntılı bir çalışmanın kısa sürede yapılması gerekmektedir. Önemli nokta şudur: Küresel salgının olası iktisadi etkilerini hızla yönetebilmek için bir tedbir seti geliştirmek, küresel salgına karşı doğru tedbirlerin alınmasını kolaylaştıracaktır.

Not: TEPAV’in internet sitesinden alınmıştır.

Hazırlayan:
Güven Sak, Dr.
TEPAV Bölge Çalışmaları Program Direktörü
TEPAV İcra Direktörü
TOBB ETÜ Rektörü

Fatih Özatay, Dr.
Program Danışmanı